

[Vibeke Storm Rasmussen]

stor indsigt at tale ud fra på indvandrerområdet, så bliver man altså forsigtig – forsigtig og stædig, vil jeg sige.

Verden skal selvfølgelig ændres, når der er ting, man synes er forkerte, og man skal trække i dem. Jeg har deltaget i denne debat i over 10 år. Og én ting har jeg i hvert fald lært af den debat, ikke mindst ved at lytte til Fremskridtspartiet, og det er, at mere viden og indsigt er påkrævet. Det var derfor, jeg anbefalede at læse om hovedstadsområdets problemer i den analyse, som er udgivet af Arbejdsmarkedsnævnet.

De problemer skal kendes til bunds, hvis man ønsker at operationalisere. Ellers kan man kun holde taler.

Indenrigsministeren (Birte Weiss):

Den eneste grund til, at jeg tager ordet igen, er, at hr. Helge Adam Møller, hvad han har gjort ved flere tidligere lejligheder, nærmest bebrejdende har sagt til regeringen: Jamen der kom jo nogle flygtninge hertil, som havde fundet en eller anden relativ form for beskyttelse i naboområdet til det tidligere Jugoslavien. Det er korrekt. Vi lavede en undersøgelse i Indenrigsministeriet, men ikke nok med det, vi tog også konsekvensen af den. Vi gjorde nemlig det, som den tidligere regering ikke var i stand til: vi fik en ordentlig debat om det i en bred kreds af partier her i Folketinget, hvorefter vi indførte visumpligt. Skulle det virkelig være noget, der kunne fremføres i det dér bebrejdende tonefald, så synes jeg, at logikken holder op.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Indenrigsministeren siger, at man gjorde det, den tidligere regering ikke var i stand til: man indførte visumpligt. Hvem var det, der forhindrede den tidligere regering i at gøre det? Det var Socialdemokratiet med den nuværende indenrigsminister i spidsen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 9 af Pia Kjærsgaard (FP) (se foran)

forkastedes, idet 7 (FP) stemte for, 106 (S, KF, V, SF, CD, RV og KRF) imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 4:

Forespørgsel til socialministeren:

»Hvad agter regeringen at foretage sig for at forbedre de ældres vilkår?«

Af Lilli Gyldenkilde (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 7/10 93. Fremme af forespørgslen vedtaget 14/10 93).

Formanden:

Når der bliver ro i salen, får fru Lilli Gyldenkilde ordet.

Begrundelse

Lilli Gyldenkilde (SF):

Forespørgslen om ældres vilkår i Danmark er sat på dagsordenen, fordi ældres vilkår i Danmark ubestrideligt ligger i den bedste ende af skalaen sammenlignet med andre lande, når man betragter ældres vilkår bredt.

For det andet er ældres vilkår hovedsagelig et kommunalt anliggende, når der vel at mærke ses bort fra pensionsvilkårene; men det betyder ikke, at Folketinget og regeringen ikke har et ansvar for, at ældres vilkår her i landet er, som vi synes, de skal være. Folketinget har det ansvar at sørge for, at regeringen lægger en politik til rette, så kommunerne får optimale muligheder for at betrygge de ældres vilkår. Det er baggrunden for ønsket om at tage debatten i dag.

Der er problemer, der skal tages op. De omfatter først og fremmest de svageste ældre, de syge, der venter på plejehjemsplads, og dem, der har boet for længe i eget hjem, fordi der ikke er plejehjemspladser eller beskyttede boliger nok, og det omhandler den daglige bistand i hjemmet, der efterhånden mange steder er nedsat til personlig omsorg, mens rengøring og tid til en kærlig snak over en kop kaffe er blevet skåret væk.

Det handler også i høj grad om de senillementes vilkår både i eget hjem og på plejehjem: deres behov for megen personlig om-

[LIII Gyldenkilde]

sorg, de pårørendes muligheder for aflastning og det manglende rigelige personale på plejehjem med senildemente.

Disse temaer skal jeg vende tilbage til, når jeg har hørt socialministerens svar.

*Besvarelse***Socialministeren** (Karen Jespersen):

Der er jo i det hele taget megen debat om de ældres vilkår i den periode, vi lever i i øjeblikket, og det er der forskellige grunde til.

En langsigtet udviklingstendens er det bl.a., at kvinderne er kommet ud på arbejdsmarkedet, at familiemønstret har ændret sig, og at bosætningsmønstret har ændret sig. Man bor længere fra sine forældre, end man gjorde før i tiden, og det er noget, der betyder, at ældre er mere overladt til sig selv.

Der er også en anden god grund, og det er, at der er blevet flere ældre, og der er især blevet flere gamle ældre, altså ældre over 80 år. Der er også blevet flere ældre af en anden grund, og det er – selv om pensionsalderen ikke er blevet sat ned – at den reelle pensionsalder efterhånden er nede på 61 år, og det vil også sige, at der er flere, der i dag tilhører efterløns- og pensionsalderen.

Der er også sket en kraftig omstilling af ældrepolitikken, ikke mindste siden 1987, hvor ældreboligloven blev vedtaget.

Endelig kan man også sige, at et nyt vilkår i ældrepolitikken er, at de ældre er blevet mere aktive, de ønsker indflydelse, de vil lyttes til, og de blander sig mere.

Alt i alt betyder det, at de ældre i dag er en meget stor og uensartet gruppe. Det er en gruppe, der har meget forskellige behov og forventninger. Man kan sådan groft sagt tale om tre grupper ældre:

Vi har en stor gruppe af ældre, der ikke adskiller sig så meget fra de erhvervsaktive, og de vil typisk være mest optaget af deres muligheder for at føre et aktivt og udadvendt liv. Det er også i den gruppe, man finder et behov for gradvis tilbagetrækning. Vi har grund til at finde nogle løsninger, der gør det muligt og mere attraktivt at foretage en gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Så har vi sådan den rigtig store gruppe af ældre, af pensionister, der måske ikke er så godt kørende, som de var i deres tidligere liv, men som i det store og hele klarer sig selv; dem

skal vi især være opmærksom på at støtte og hjælpe på en måde, så vi forebygger, at de får det ringere og får endnu mere brug for hjælp. Det er jo forskellige elementer, det drejer sig om, det er bolig, hjemmehjælp, dagcentre, forebyggende hjemmebesøg og andre ting.

Endelig er der så en gruppe ældre, der har et meget stort, mærkbart behov for hjælp og pleje, og her taler vi om dem, der har brug for døgnpleje i hjemmet, og dem, der har brug for en plads på et plejehjem. De har brug for det, og de har brug for at vide, at den hjælp er der af hensyn til den tryghed, de har brug for, og også af hensyn til de pårørendes behov for at vide, hvilke muligheder de ældre, der har brug for hjælp og omsorg, har. Det er jo bl.a. i den gruppe af særlig plejekrævende ældre, at vi finder de senildemente.

Men inden vi diskuterer, hvad regeringen skal gøre, og inden jeg fremhæver, hvad regeringen har gjort og vil gøre for de ældre, vil jeg lige slå fast, at det jo også er et afgørende vilkår for ældrepolitikken, at den konkrete udformning bliver lagt fast ude i kommunerne, sådan at beslutningerne om serviceniveauet bliver tilpasset de lokale forhold og brugernes ønske. Det er grundlæggende en god og rigtig måde at gøre tingene på, og det skal der ikke ændres ved. Det betyder, at vores opgave her i Folketinget især er at udstikke nogle mere overordnede rammer for det offentliges indsats på ældreområdet.

Når man ser på den indsats, kommunerne har gjort for de ældre, så må man sige, at der faktisk bliver gjort en stor indsats for ældre medborgere i alle aldre ude i kommunerne. Vi er nu begyndt at kunne samle og vurdere budgetterne for 1994 for kommunerne, og meget tyder på, at der er sket en forstærket indsats, også en indsats, der er større end den, der oprindeligt var lagt op til.

Men på trods af de resultater, kommunerne kan opvise, kan vi jo ikke lukke øjnene for, at der er ældre, der lever under dårlige vilkår, hvor vi synes, at det ikke er så godt, som det burde være. De får ikke den hjælp, de har brug for. Det oplever vi i den offentlige debat på forskellige leder og kanter, og vi kan også sige, at det er et mere håndfast udtryk for, at der er noget, der ikke er, som det skal være. Det gælder det antal ældre, der stadig væk venter på hospitalerne på at komme hjem eller komme

[Socialministeren]

på et plejehjem, selv om de er færdigbehandlede. Og de ældre, der ligger og venter på hospitalerne, er jo typisk, kan man sige, de ældre, der tilhører gruppen af særlig plejekrævende ældre.

Jeg vil da også sige, at det, der nok ligger regeringen allermost på sinde, er at gøre en forstærket indsats for de dårligst stillede ældre. Men selvfølgelig skal vi også huske på at sikre det brede udbud af valgmuligheder, der er nødvendigt for den gruppe af ældre, der fortsat kan klare sig selv.

Hvis vi ser på de elementer, der er nødvendige for at sikre en stabil og tryk alderdom, så er boligen måske det vigtigste element for at sikre sådan en alderdom, og boligen har da også altid været et meget centralt element i ældredebatten. I slutningen af 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne havde vi en meget oplyst debat om plejehjem, hvor plejehjemmene var meget kritiseret. Man kan sige, at det, der var situationen på det tidspunkt, var, at man groft sagt havde to valgmuligheder: enten var man frisk og selvhjulpne og boede hjemme, eller også havde man problemer med at klare sig, og så havnede man meget hurtigt og – også for hurtigt – på et plejehjem, fordi man ikke dengang havde de samme muligheder for at få hjælp og støtte i hjemmet.

Det førte til, at Ældrekommissionen blev nedsat, og den kom med sin rapport i begyndelsen af 1980'erne. Og de ideer, der blev lagt frem i Ældrekommissionen, førte jo så igen til, at Folketinget i 1987 vedtog ældrepakken, hvoraf ældreboligloven var en vigtig del.

Ældreboligloven giver mulighed for, at kommunerne i højere grad kan bygge selvstændige boliger til ældre, boliger, der i særlig grad tager hensyn til de behov, ældre og handicappede har, så de kan blive boende længere i eget hjem med mere eller mindre pleje, som de nu har brug for. Ældreboligloven har betydet store forbedringer for mange ældre. Der er bygget ca. 13.000 ældreboliger siden 1987.

Men det er jo stadig væk sådan, at mange ældre bor dårligt. Hvis vi ser på den dårligste boligmasse uden de mest elementære fornødenheder som centralvarme, varmt vand, elevator, ja, sågar nogle steder uden toilet, så er der i alt overvejende grad eller i hvert fald forholdsmæssigt en meget høj andel af ældre i denne meget dårlige boligmasse. Det betyder,

at vi har ældre, der simpelt hen på grund af de fysiske rammer ikke kan komme ud af deres lejlighed, og det tror jeg at vi alle sammen kan være enige om at betragte som uacceptabelt.

Derfor er der brug for, at der bliver bygget flere ældreboliger, og der er nu ved ændring af ældreboligloven taget initiativ til at give kommunerne mulighed for at bygge flere ældreboliger. Der er jo sket det, at det støttede byggeri er blevet decentraliseret fra januar 1994, sådan at kommunerne ikke længere er bundet af kvoter, men i højere grad kan bygge det antal ældreboliger, der er brug for ud fra lokale vurderinger. Det er også blevet billigere at bygge ældreboliger. Ligeledes fra januar 1994 bliver kommunernes grundkapital, dvs. deres andel af anskaffelsessummen, sat ned fra 13 pct. til 7 pct., og det betyder, at det bliver mærkbart billigere, hvad flere kommuner også allerede har hæftet sig ved.

Det bliver også nemmere i det almennyttige boligbyggeri at tilbygge elevatorer til boligerne, og det bliver muligt nu at lave det, man kalder ældrekollektiver eller populært oldekoller, fordi det også bliver muligt fra januar 1994 at få en individuel boligstøtte, når flere ældre flytter sammen i et hus eller en lejlighed, og disse initiativer tilsammen tror og håber jeg på vil betyde flere gode boliger til ældre.

Et andet vigtigt element i ældrepolitikken og for de ældre, der bor hjemme, er selvfølgelig hjemmehjælpen; man kan sige, at det er en meget central del af det offentliges tilbud om hjælp til ældre. Hjemmehjælpen bliver jo givet efter behov og som personlig og praktisk bistand i hjemmet, og udviklingen går i retning af, at flere får hjemmehjælp. Der er nu 183.000 husstande, der får hjemmehjælp, og det er en stigning på over 4 pct. i forhold til 1990.

Døgnplejen er et andet element af hjælpen i hjemmet. 240 kommuner, dvs. 87 pct. af kommunerne, har en døgnplejeservice, der betyder, at man kan tilkalde hjælp på alle tider af døgnet, og er et vigtigt element til sikring af, at man kan blive boende i sit eget hjem.

Alligevel må vi jo konstatere, at der er kritiske røster over hjemmehjælpen og mangelen på hjemmehjælp, og det er en af grundene til, at regeringen har taget initiativ til, at kommunerne nu får flere ressourcer til personale på ældreområdet. Der er vedtaget en pulje på 400 mio. kr. i 1994, der betyder, at kommunerne

[Socialministeren]

kan få refunderet 50 pct. af den merlønudgift, de har på ældreområdet i 1994; vi håber, at de kommuner, hvor man kan opleve et særligt pres på hjemmehjælpen, vil bruge den håndsrækning til at ansætte flere hjemmehjælpere.

Det er også mit håb, at man vil bruge arbejdsmarkedsreformen og loven om kommunal aktivering til at ansætte langtidsledige og andre arbejdsløse som et supplement til hjemmehjælpen til det, som man gør i nogle kommuner, nemlig en særlig rengøring. Det er ikke noget, man kan sige går hjemmehjælpen i bedene eller konkurrerer med hjemmehjælpen. Det er helt klart noget ekstra, et supplement, de ældre får oven i hjemmehjælpen, som er utrolig populært i de kommuner, der allerede har indført ordningen. Jeg tror på, at det at kunne få gjort grundigt rent med jævne mellemrum vil være et meget vigtigt supplement til hjemmehjælpen og nogle steder vil betyde, at de ældre også bliver mere tilfredse.

Endelig, mens vi taler om hjemmehjælp, har vi også flere gange drøftet muligheden af at indføre en anken mulighed for hjemmehjælp, og der er i forlængelse af den debat, vi havde i foråret her i Folketinget, nedsat en arbejdsgruppe, der skal komme med forslag til, hvordan man kan indføre sådan en ankeinstans. Arbejdsgruppen er nedsat af de parter, der er involveret i hjemmehjælpsområdet, dvs. brugerne, pensionisterne og invalideorganisationerne, Kommunernes Landsforening og Forbundet for offentligt ansatte. Det er meningen, at arbejdsgruppen skal komme med forslag til, hvordan man kunne indføre en ankeinstans for hjemmehjælpen, inden den 1. april 1994, og den skal i det hele taget se på hjemmehjælpernes arbejdsområde.

Men de vilkår, som ældre, der er i eget hjem, har, består ikke kun af bolig- og hjemmehjælp. De består jo også i høj grad af de muligheder, man har uden for hjemmets fire vægge, altså mulighederne for fortsat at føre et aktivt liv og ikke at sidde isoleret og ensom derhjemme. Der er de dagcentre, der findes over hele landet, et fremragende tilbud. Det er min oplevelse, at de dagcentre, der er mange steder, fungerer godt og er meget brugt og velbesøgt af de ældre i lokalområdet, men jeg vil gerne se på, om man oplever, at der er nogle barrierer for at indrette dagcentre, om der er behov for at ændre regelsættet for dagcentre, også i retning af

at der bliver endnu bedre muligheder for, at brugerne får en aktiv indflydelse på dagcentre.

Når vi taler om de ældres liv uden for hjemmets fire vægge, er der også gode erfaringer med, at de ældre bruger deres egne ressourcer i forskellige ordninger med ældre-hjælper-ældre, frivillige besøgstjenester, mormorordninger, ældre, der tager del i livet i en daginstitution og kommer som gæstelærere på skoler og i fritidshjem. Der er forskellige ordninger, der bliver støttet af det, der hedder frivillighedsformidlinger, altså steder, hvor man kan formidle f.eks. ældres hjælp til andre ældre.

Ældre får også mere indflydelse på lokalområdet gennem de mange ælderåd, der er blevet oprettet rundt omkring. Der er nu over 200 kommuner, der har oprettet ælderåd, og det er sket uden nogen form for egentligt lovinitiativ, men som frivillig aftale mellem kommunerne og ældreorganisationerne i lokalområdet. Og det ser ud til, at den udvikling fortsætter, således at der indtil videre ikke ser ud til at være brug for nogen form for lovinitiativ, men det sker ad frivillighedens vej, og det må man også sige er den bedste måde, det kan ske på.

Når det drejer sig om at hjælpe de ældre, der sidder meget alene, ensomme, isolerede i deres eget hjem, til at komme ud og bruge nogle af de tilbud, der er, er det jo sådan, at Folketingets partier i fællesskab i foråret blev enige om at afsætte et beløb på knap 15 mio. kr. til en opsøgende hjemmetjeneste for ældre i 11 kommuner. Den ordning er nu ved at være godt i gang, og vi er ved at finde 11 kommuner, der vil være med. Tanken er jo at se, hvor langt kan vi komme med relativt begrænsede ressourcer ved hjælp af frivillig indsats også fra de aktive ældre selv, hvor langt vi kan komme ad den vej med hensyn til en forebyggende besøgstjeneste hos de ældre, der har brug for det.

Selv med gode boliger, hjemmehjælp, døgncare og opsøgende, forebyggende hjemmebesøg er der jo ældre, der ikke kan klare sig selv i eget hjem, men har brug for at få en plads på et plejehjem, og det er min vurdering, at der ikke er tilstrækkelig med pladser på plejehjem. Der er altså ikke i dag tilstrækkelige muligheder over hele landet for, at man kan komme til at bo under tag med den nødvendige døgnhjælp, det nødvendige personale, der kan skabe den tryghed, der er nødvendig for denne gruppe af ældre.

[Socialministeren]

Der er siden 1987 nedlagt 7.500 pladser på plejehjem, og der er jo altså samtidig bygget 12.000-13.000 ældreboliger, men vi ved ikke, hvor mange af disse ældreboliger, der er bygget som moderne plejehjem, dvs. med service og døgnpersonale knyttet til. Det er der behov for at få et overblik over. Men man må konstatere, at meget tyder på, at der ikke er bygget tilstrækkeligt, der kan erstatte de pladser på plejehjem, der er blevet nedlagt.

En gang imellem kan man høre det argument, at det er ældreboligloven, der er skyld i, at vi ikke har pladser nok på plejehjem. Det mener jeg simpelt hen ikke er rigtigt. Jeg mener, at vi med ældreboligloven kombineret med bistandsloven kan bygge helt fremragende moderne plejehjem inden for den lovgivning, vi har i dag; men problemet er altså, at der ikke er bygget nok.

Ideen med moderne plejehjem eller ældrecentre er jo netop, at man kan kombinere boliger med nogle af de tilbud, der er til ældre i et lokalområde i øvrigt. Jeg synes, det har den meget store fordel, at de ældre, der bor i eget hjem i et lokalområde, kan komme på ældrecentret i den periode af deres tilværelse, hvor de ikke har brug for at bo på selve centret eller det moderne plejehjem. De kan komme i dagcentret, i terapien, de kan få deres mad fra centret, når det er nødvendigt, og det er også derfor, at de får hjemmehjælp. Det vil sige, at den dag, hvor man får brug for at flytte ind, kender man stedet, og det er ikke et meget stort spring i ens tilværelse, fordi man har haft kontakt med stedet gennem en årrække og derfor også er meget mere tryk ved stedet.

På samme måde mener jeg også, at det er en fordel for dem, der bor på ældrecentret, det moderne plejehjem, at det er åbent udadtil. Det er ikke kun den lille kreds, der bor på stedet, der bruger det. Det skaber en variation i brugerne, i dem, der kommer der, og det medfører også et højere aktivitetsniveau og et mere livligt miljø i dagtimerne. Det er i hvert fald mine erfaringer fra selvsyn af adskillige af den slags moderne plejehjem.

Det, det efter min mening drejer sig om, er at ændre vilkårene for at opføre moderne plejehjem, ældrecentre, og det har regeringen også taget initiativ til. Det er jo sådan, at finansieringen af ældreboliger indgår som en del af ældrecentret, og når de bliver billigere at opfø-

re, bliver det dermed også billigere at opføre moderne plejehjem.

Dertil kommer, at servicedelen, altså dagcentret og de faciliteter, der er i tilknytning til boligerne, bliver 100 pct. finansieret af kommunerne. Det har hidtil været sådan, at man ikke kunne låne eller der har været meget sparsomme lånemuligheder til den del, men fra januar 1994 bliver der afsat en lånepulje på i alt 2,4 mia. kr. til finansiering af bl.a. servicedelen på moderne plejehjem. De meldinger, der indtil videre er kommet fra en del kommuner, er uhyre optimistiske i retning af, at de er glade for de ændringer, der er sket, og det vurderes, at de vil blive brugt, og det vil betyde, at der faktisk bliver bygget mere.

Det vil også have betydning for den store gruppe svage ældre, de senildemente, de demente i det hele taget. Denne gruppe vokser og vil blive et større og større problem, som vi må se i øjnene, i ældrepolitikken, som følge af at der i det hele taget kommer flere ældre over 80 år – det vil typisk være i den gruppe, der er over 80 år, vi finder de mange senildemente. Faktisk ved man i dag ikke engang, hvad senildemens egentlig er; vi kender selvfølgelig symptomerne på det, men hvad det egentlig er, der har fremkaldt det, hvad det er for en sygdom, det ved forskerne ikke. Vi er heller ikke helt sikre på, hvad der er de rigtige vilkår, hvad der er den rigtige plejeomsorg for de senildemente, og hvordan de skal bo, om de skal bo for sig selv eller de skal bo på plejehjem sammen med andre i skærmede enheder.

Der er også brug for at finde ud af, hvordan vi støtter og hjælper de pårørende mest muligt, så det er et område, hvor der er nok at tage fat på. Folketinget afsatte jo også i enighed her i foråret omkring 15 mio. til de senildemente, som især bliver brugt til støtte og oplysning til de pårørende, og det er mit indtryk, at den måde, de penge nu bliver brugt på, er særdeles gavnlige og vil være til stor nytte for de pårørende og dermed også for de senildemente selv.

Vi kan altså sige, at der stadig væk er en del områder, hvor der trænger til at blive gjort noget, og hvor regeringen i høj grad også har taget fat på at gøre noget, men vi mangler generelt et overblik over, hvad behovet i det hele taget er på ældreområdet. Vi mangler faktisk viden om behovet for flere ældreboliger, behovet for hjemmehjælp, for dagtilbud, for døgnpleje og for moderne plejehjem.

[Socialministeren]

Det er jo utrolig vigtigt at have et overblik over behovet, når man skal planlægge en mere samlet, langsigtet indsats, og derfor er det min agt sammen med boligministeren at iværksætte en undersøgelse. Og det, man kan sige om den undersøgelse, vi går i gang med, er, at vi vil undersøge, hvad der menes at være behov for, når man spørger de ældre selv.

Det har jo været sådan i de undersøgelser, der har været lavet, at man i høj grad har spurgt kommunerne om, hvad de planlægger, og hvad de mener, der er behov for, men det er regeringens vurdering, at det kan være en god idé simpelt hen at kortlægge behovet ved at spørge de ældre selv om, hvad de mener, der er behov for, og se, hvad det så er for et billede, hvad det så er for et Danmarkskort, der tegnes for os. Hvis vi så samtidig laver en undersøgelse, der viser, hvad kommunerne mener, der er behov for, og hvad de planlægger, kan vi se, hvordan de to kort dækker hinanden, hvor manglerne er, og så tror jeg, vi vil få et særdeles godt redskab for at tilrettelægge den fremtidige ældrepolitik.

Man kan sige, at de skridt, vi allerede har taget, for stort set alle initiativers vedkommende først begynde at virke fra januar 1994, men de budgetter, der nu tegner sig i kommunerne, tyder altså på, at kommunerne har taget de nye rammer fra regeringen til sig og vil gøre brug af dem. En foreløbig opgørelse over kommunernes budgetter tyder på, at de vil bruge 150 mio. kr. ud over de 400 mio. kr., der var budgetteret med til drift, og 250 mio. kr. til anlægsudgifter; det synes jeg er en opmuntrende udvikling.

Man kan også sige, som fru Lilli Gyldenkilde sagde i sin begrundelse for forespørgslen, at Danmark bestemt ligger i den bedre ende af skalaen, når det drejer sig om ældreomsorg. Det tyder en undersøgelse, der er lavet i EF – et såkaldt eurobarometer, hvor man spurgte de ældre om deres syn på deres egen tilværelse i det land, de levede i – også på. Danske ældre kom absolut ind som topscorere, når det drejede sig om tryghed og tilfredshed med tilværelsen.

Man ser så i øvrigt også i forlængelse af dette eurobarometer, denne EF-undersøgelse, en stigende interesse for ældrepolitikken i andre EF-lande, en voksende bevidsthed om, at der ikke bliver gjort nok, og at der er behov for at gøre noget mere for de ældre.

Det betød i virkeligheden et helt nyt område også for dansk ældrepolitik, da vi i foråret tog det første afgørende skridt til en egentlig eksport af vores ældreomsorg i form af salg af nøglefærdige plejehjem til Tyskland. Jeg tror i virkeligheden, at det kan blive et meget vigtigt gennembrud for dansk ældrepolitik. Der er nemlig meget stor interesse for ældrepolitikken i andre lande. Man kommer til Danmark for at studere dansk ældrepolitik.

Jeg tror, at en egentlig eksport af dansk ældreomsorg er noget, vi skal satse på. Ud over at det vil give valutaindtjening og arbejdspladser til Danmark, vil det også være vigtigt, at man får hævet niveauet i andre EF-lande for at gøre vilkårene ensartede i EF-landene som en sikkerhed for, at vi også holder niveauet herhjemme. Og endelig kan man sige, at den økonomiske gevinst, det vil være for landet at eksportere ældreomsorg til andre lande, vil øge indtjeningen, så vi kan forstærke indsatsen endnu mere for de ældre medborgere – en forstærket indsats, som jeg tror og håber der vil være en enig holdning til i Folketinget.

*Forhandling***Lilli Gyldenkilde (SF):**

Jeg skal sige tak til ministeren.

Der er især to ting, jeg er enig i. Det er, at Folketinget skal lægge de overordnede retningslinjer, og at der er behov for at gøre mere. Sådan var ordene.

At blive i eget hjem længst muligt er en tese, som er mange år gammel. Den har i mange år været en målsætning. Jeg kan huske, at da den blev moderne, var vi nogle SF'ere, der talte sammen om det og sagde: Det er der da ikke noget nyt i. Folk vil da blive i eget hjem længst muligt; det har de altid villet. Der må ligge noget andet bag. Og det gjorde det jo.

Det, der lå bag, var, at man faktisk stoppede for bygning af plejehjem, og det har man stort set gjort i mange år. Man er nu begyndt at bygge ældreboliger, så man kan kombinere plejehjemslignende tilstande, om jeg så må sige, og ældreboliger. Men sandheden er: Vi mangler plejehjemspladser. Og det er det, jeg først og fremmest gerne vil sige noget om.

Stoppet for plejehjemsbyggeriet har været for længe, og jeg tror, alle er enige om det i dag. Der må gang i mere plejehjemsbyggeri.

[LIII Gyldenkilde]

Der er masser af ledige bygningshåndværkere, og kommunerne skal finde på det ene laden som om-arbejde efter det andet. Så lad os dog begynde at diskutere seriøst, hvordan vi kan bruge de penge, der er i systemet, på en anden måde, så vi kan få gang i at skaffe pladser, for der er brug for dem. Så kan vi måske blive fri for de uværdige debatter, vi har med hensyn til: Hvem skal betale for de ældre, der ligger på hospitalerne, bare fordi de ikke kan få en plejehjemsplads, når de er færdigbehandlede?

Nu har man fundet en model, så amter og kommuner foretager en fælles udlicensing, men det er jo ikke nogen løsning på problemet. Problemet er, at der ligger ældre på vore hospitaler, som ikke kan komme derfra, fordi vi mangler plejehjemspladser, og det er altså plejehjemspladser, vi skal have fremskaffet.

Der er meget strenge regler for visitation til plejehjem. Der er ventelister på plejehjem; det ved vi. Og jeg tror, at de ventelister på grund af de strenge visitationsregler faktisk er meget større, end de umiddelbart ser ud til. Det synes jeg der skal ses på. Der er nemlig ikke tale om et reelt valg for de ældre – eller gamle, for at bruge det udtryk. Der er tale om, at det er en kamp for at få en plads, når man skal på plejehjem, når man ikke kan være i eget hjem mere.

Så er der i øvrigt ved at ske det, at yngre anbringes på plejehjem. Det bliver meget let et kæmpeproblem for den yngre og de pårørende, når en yngre svagelig placeres på et plejehjem med overvejende gamle mennesker. Den yngre bliver ikke holdt i gang, men bliver gammel sammen med de gamle. Vi bør finde nogle bedre løsninger for de yngre, der ikke er i stand til at klare sig selv. Vi har behov for at finde ud af, hvor mange der er af den slags på plejehjemmene. Med hvilke begrundelser er de yngre kommet på plejehjemmene sammen med de gamle mennesker? Og hvordan kan vi løse det problem?

I øvrigt vil der de kommende år blive tale om, at vi vil få mange indvandrere, der vil få brug for en plejehjemsplads. Deres kulturmønstre kan jo ikke fortsætte, som det var i de lande, de kommer fra; det ved vi jo. Det er der, så vidt jeg ved, overhovedet ikke taget hensyn til i plejehjemsudbygningsplanerne, og det må Folketinget i al fald tage stilling til, for det stiller nye krav både til antal pladser og til personalets uddannelse.

Holland, Tyskland og Sverige har udformet en politik på disse områder, og det bør Danmark også gøre apropos det, ministeren sagde: Vi skal lægge de overordnede retningslinjer herinde.

Senildemente bliver der flere og flere af. Det er en meget hård belastning for dem, der tager sig af de senildemente i hjemmene – her tænker jeg på de pårørende. Der trænges til aflastning, rigelig med hjemmehjælp, og der trænges meget ofte til et opsøgende arbejde fra hjemmehjælpstilsynet, når der sker ændringer i de ældres væremåde. Det er nemlig ikke altid, det er senildemens, der er indtrådt, men det er det ofte.

De pårørende, jeg taler med, siger, at utrygheden er meget større, end vi tror, for man aner ikke, hvad man skal stille op, når man pludselig står med det problem, at ens kære er blevet senildemente. Det er et område, vi skal arbejde videre med, og derfor er jeg glad for, at vi får nedsat en arbejdsgruppe til at se på det.

På den anden side skal vi passe vældigt på, at ikke alting bliver opfattet som senildemens. Der er faktisk lavet undersøgelser, der viser, at det kan gå gruelig galt. I Viborgområdet er der lavet en undersøgelse, der klart viste, at der var mange, der havde fået stillet diagnosen senildement uden at være det. Sagen var, at en del ældre havde fået så meget medicin, at de blev mere og mere sløve, og til sidst fik de den diagnose stillet, uden at det var den rette.

Det er lidt uhyggeligt at tænke på, og der må sørges for, at det ikke sker mere. Det har selvfølgelig noget at gøre med, at plejehjemmene har utilstrækkeligt med personale, for hvis der var personale nok, blev der ikke grebet til lette løsninger, som bl.a. medicinering kan være. Jeg underkender ikke det store, flotte arbejde, som personalet på vore plejehjem udfører, men jeg råber lidt vagt i gevær om, at presset på personalet kan blive så stort, at der som sagt bliver grebet til nogle lette løsninger. Det er jo ikke nogen ubekendt sag, at på ganske mange plejehjem i mange kommuner i landet har man de seneste år opfyldt, skal vi sige, kvoten for ansatte med langtidsledige, som ikke altid har været uddannet til det, de er gået ind til. Den metode synes vi i SF skal afskaffes. Der skal være personale, der er uddannet til disse opgaver.

[Lilli Gyldenkilde]

Jeg er meget glad for, at det er lykkedes at nå til enighed om et forslag om motiveret dagsorden. Jeg er glad for det, ministeren har sagt der indtil nu er sat i gang, og jeg glæder mig til finanslovforhandlingerne, for der er ingen tvivl om, at der er nogle behov, som skal dækkes; vi skal prøve at få en diskussion om, hvordan vi kommer videre med det.

Jeg skal på baggrund af det, jeg hidtil har fremført, på vegne af Socialistisk Folkeparti, Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, Fremskridtspartiet, Centrum-Demokraterne, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden:

»Folketinget opfordrer regeringen til at tilrettelægge en politik, der giver kommunerne muligheder for at gennemføre en ældrepolitik, der

- giver ældre mulighed for at blive i eget hjem længst muligt med den fornødne støtte hertil, herunder praktisk bistand i hjemmet, og at kunne vælge ældrebolig eller plejehjem,
- sikrer det fornødne antal plejehjemspladser, og
- hurtigst muligt nedbringer ventetiden til optagelse på plejehjem for hjemmeboende og færdigbehandlede ældre på sygehusene.

Folketinget opfordrer desuden regeringen til

- at socialministeren nedsætter en hurtigt arbejdende arbejdsgruppe, der snarest, dog senest maj 1994, kommer med forslag til, hvorledes senildementes vilkår kan forbedres, og hvor kommissoriet herfor udarbejdes af socialministeren i samarbejde med Socialudvalget, samt
- at der tages initiativer til at sikre ældres muligheder for gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag om motiveret dagsorden indgår nu i de videre forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg skal indledningsvis takke SF for, at man har rejst denne forespørgselsdebat allerede på nuværende tidspunkt, så vi kan blive enige om, hvad det er, vi taler om. Jeg vil også gerne give udtryk for, at jeg er glad for, og at jeg synes det er positivt, at socialministeren nu har indset, at der er noget om, at der ikke er tilstrækkeligt med plejehjemspladser.

Ministeren vil have moderne plejehjem, og jeg opfatter det, som om hun dermed mener ældreboliger eller ældrecentre. Men spørgsmålet er, om det er nok. Og hvorfor vil man ikke være med til at åbne mulighed for renovering og ombygning af eksisterende plejehjem, uden at det nødvendigvis skal blive til ældreboliger? Jeg kender en konkret sag fra Brædstrup, hvor man ønskede at lave en tilbygning til et eksisterende plejehjem, og i tilbygningen ville man lave ældreboliger, men dér får man afslag. Hvis man vil lave denne tilbygning, skal hele centret, hele plejehjemmet og tilbygningen, laves om til ældreboliger. Man nåede endda så langt, at man fik pålæg om, at hvis der skulle laves noget sådant, skulle det være ejerlejligheder det hele. Spørgsmålet er: Hvorfor skal det nu det? Hvorfor kan et plejehjem, der kører fint og fungerer godt, ikke få lov til at fortsætte? Hvad er det, der er så forfærdeligt ved rigtige plejehjem? Det vil jeg gerne bede ministeren præcisere allerede nu, så det kan indgå i den videre debat.

(Kort bemærkning).

Grete Schødt (S):

»Jeg tror, mange har misforstået ældreboligloven og troet, at det var en finansieringslov, men det er også en funktionslov.«

Sådan sagde socialudvalgsformand Vagn Aage Andersen, SF'er fra Svendborg Kommune, til tidsskriftet Danske Kommuner i juni måned. Han udtalte endvidere, at man har bygget nye plejehjem, skærmede enheder, også kaldet moderne bofællesskaber, til senillemente, hvor man har sin egen lille etværelses lejlighed, man har fast plejepersonale lige uden for døren, fælles køkken, fælles spise-stue, fælles opholdsstue, men stadig væk sin egen lille skærmede enhed på 30 m² med badeværelse og en lille køkkenniche, så man kan trække sig tilbage, når familien kommer på besøg. Samme slags bofællesskaber har man til psykisk syge og til fysisk plejekrævende. Der

[Grete Schødts]

er faste ledere og fast personale hele døgnet, og der er forskellige størrelser på lejlighederne. Nu er der nemlig også plads til ægtefællen. Før kunne ægtefællen meget ofte ikke komme med på det gamle, hyggelige plejehjem, hvor man kun havde et værelse på 10 m².

Dette kun for at understrege, at vi er i gang, og at vi kan bygge moderne plejehjem, som er så voldsomt efterspurgt.

Formanden:

Så er det fru Grete Schødts i ordførerrækken.

Grete Schødts (S):

I Socialdemokratiet er vi glade for denne mulighed for at diskutere ældrepolitik, og hvordan vi forbedrer vilkårene for de ældre. Netop i år, hvor det er ældreår, er dette særlig relevant.

Lad mig starte med at sige, regeringen har mange nye og gode initiativer. Der er skabt økonomisk forbedrede vilkår for kommunerne, så der realistisk er mulighed for nogle nye og gode tiltag til gavn for de mange ældre, der venter så meget af os politikere. Vi kender alle debatten fra virkeligheden: Kan det nu også passe, at vi ikke kan få den hjemmehjælp, vi har behov for, når vi er blevet gamle? Der er så mange ledige mennesker. Er der slet ikke nogle af dem, der kan give os en ekstra hjælpende hånd? Jo, det er der. Vi skal have skabt nogle ekstra job. Kort sagt, der skal ansættes mere omsorgspersonale ude i de små hjem, men så sandelig også på vores plejehjem.

Afskedigelser inden for den offentlige sektor – den borgerlige regerings mål: afskedigelser af 100.000 – er nu fortid. Nu er det en ny kurs, og nu skal antallet af offentligt ansatte svare til opgaverne ude i denne sektor. Derfor er der afsat 400 mio. kr. til bl.a. at ansætte mere personale inden for ældresektoren til en forbedret service. Det er nok det vigtigste element under hele debatten. Flere mennesker til pleje af og omsorg for de mange flere ældre, der er blevet endnu ældre. Antallet af senildemente medborgere er stigende, og hvis disse mennesker skal have en god tilværelse, handler det om at skabe nogle trygge forhold.

Kommunerne skal fortsætte den kurs, de har sat, opbygge skærmede enheder og bemande disse afdelinger med det nødvendige persona-

le. Der er, som socialministeren sagde, afsat 15 mio. kr. til at forbedre de senildementes vilkår bl.a. gennem øget oplysning og støtte til de pårørende. Vi er i Socialdemokratiet tilfreds med, at socialministeren nu ser nærmere på denne gruppe menneskers vilkår, både hvad angår plejebehovet og så sandelig også boformerne – bofællesskaber, ældreboliger eller plejehjem. Alt dette drejer sig om tryghed. Tryghed er det vigtigste nøgleord i hele denne debat om en bedre ældrepolitik.

Hvordan står det så til med den tryghed? Vi ved, at der mange steder i landet mangler den fornødne pleje, vi ved, at der stadig er nogle kommuner, der endnu ikke har oprettet døgnpleje. Vi ved, at mange ældre er ensomme. Vi ved, at mange ældre er utrygge ved bl.a. at gå på gaden. Vi ved, at der mangler plejehjemspladser eller døgnpleje til de alt for mange, der ligger på hospitalerne og venter på at komme hjem. Vi ved, at mange ældre venter på operationer, så hverdagen kan blive nemmere og smertefri – vi ved det godt. Og vi ved også godt, at det bør vi alle sammen gøre noget ved – ikke kun tale om det, som vi har gjort i alt for mange år; nu er det handling, der tæller.

Vi har allerede igangsat meget, som jeg indledningsvis kort omtalte. Men mere pleje og omsorgspersonale er nødvendig; derfor skal der tages flere initiativer. Flere tiltag er på vej: De ældre skal have større indflydelse på deres egen hverdag; det gøres gennem flere ældreråd, brugerråd, beboerråd; det gøres ved, at den forsøgsordning med udbetaling af pensioner direkte til de ældre på plejehjem nu gøres permanent. Det er den slags løsninger, der giver den ældre en direkte indflydelse. Det gøres ved at udbygge kørselsordninger for ikke-mobilitets- og handicappede med hjælpere, således at de får mulighed for at deltage i de for mobile mennesker selvfølgelig arrangementer. Det gøres ved at stille hjælpemidler til rådighed og ved at foretage de nødvendige bygningsmæssige ændringer af egen bolig, eventuelt også ved at opsætte kaldeanlæg.

Der skal også være flere dagcentre og ældreboliger. Her har jeg lyst til at indskyde, at vi skal bygge flere plejehjem; vi skal bygge det antal plejeboliger, der er behov for. Men jeg vil gerne understrege, at det må være en menneskeret i 1990'ernes ældrepolitik at få tildelt en bolig med minimum et soveværelse, en stue, et

[Grete Schødt]

badeværelse og eventuelt en køkkenniche, hvor man kan lave en kop kaffe eller lidt mad, når familien er på besøg.

Jeg har tidligere sagt, at det ikke drejer sig om, hvad man kalder huset eller bygningen: plejehjem, beskyttet bolig, ældrebolig, egnet hjem eller eget hjem. Det vigtigste må være, at plejen følger med, en pleje, der vel at mærke skal være både tilstrækkelig og udført af uddannede medarbejdere med mulighed for et par ekstra hænder til de mange daglige gøremål, som der ikke er tid til i hverdagen, og som man ikke selv magter.

Der bliver nu også sat forsøgsprojekter i gang om opsøgende arbejde og forebyggende virksomhed over for de ældre. Formålet er kort og godt at finde bedre løsninger med hensyn til, hvordan professionelt plejepersonale og uformelle netværker sammen kan sikre, at de ældre har den størst mulige kontaktflade. Det drejer sig igen om det væsentlige, nemlig tryghed. Heldigvis har kommunerne modtaget den nye regerings signaler og er på vej med forbedret service over for de ældre fra 1. januar 1994.

Jeg har bedt Socialministeriet om at se på, hvor mange der i dag ligger på hospitalerne på grund af manglende plejehjemspladser, og hvilke finansieringsmuligheder der er for at få løst problemerne og få det nødvendige antal plejehjemspladser. Så det problem er der også taget fat på.

Ja, vi er allerede i gang. Regeringen har afsat 2 mia. kr., som bl.a. skal bruges ude i kommunerne til en øget låneramme for merbyggeri til ældreboliger, plejefsnit, skærmede enheder, flere servicecentre.

Vi har andre problemer, der skal løses, og det handler om ventelister. Det er ikke acceptabelt, at ældre skal ligge og blive passive på en hospitalsgang, fordi de ikke hjemtages. Det er heller ikke acceptabelt, at der over hele landet er ventelister til f.eks. hofteoperationer eller operationer for grå stær. Et forringet syn eller det at miste evnen til at bevæge sig er noget af det værste, der kan ramme os alle, men for ældre kan det være en katastrofe og medføre yderligere isolering fra omgivelserne. Derfor er det også en del af ældrepolitikken at formindske ventelisterne, og det arbejder sundhedsministeren aktivt for. Målet er maksimalt 3 måneders ventetid inden udgangen af 1994.

Afslutningsvis vil jeg sige to ting. Heldigvis er den største del af ældre raske og sprængfyldt med initiativer. De klarer sig godt og er meget aktive. Derfor er det vigtigt at støtte og hjælpe denne gruppe både med forebyggende initiativer og rammer til væresteder m.v.

Tilbage er ca. 5-10 pct. af den ældre befolkning, der trænger til forbedrede vilkår. Derfor er vi glade for, at der er nedsat en arbejdsgruppe, som skal se på ældreboliger, plejehjem og plejecentre ud fra brugernes synsvinkel. Det er gode initiativer.

Med disse ord lægger jeg op til en god debat og vil gerne afslutte med følgende:

I Socialdemokratiet og i regeringen er vi optaget af den bedste og den bredeste opbakning her i Folketinget netop om bedre vilkår for de ældre. Derfor støtter vi selvfølgelig det fremsatte dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Det var nogle meget flotte ord, der blev afleveret af den socialdemokratiske ordfører om ældrepolitikken, om alt det, der bliver gjort for at hjælpe de ældre til en bedre tilværelse.

Der er to ting, der får mig på talerstolen. Først og fremmest fru Grete Schødt's bemærkninger om bevillingen på de 15 mio. kr. til en indsats til støtte, aflastning, kurser og information til pårørende til senildemente. De 5 mio. kr. heraf er egentlig allerede bevilget på årets finanslov, og så fik vi i forbindelse med nogle forhandlinger bevilget yderligere 10 mio. kr. i foråret.

Det, jeg undrer mig såre over, er: Når vi nu alle har været så positive over for det, hvorfor har de penge så siddet fast i Socialministeriet indtil dette tidspunkt? Så vidt jeg ved, er der ikke sat en eneste aktivitet i gang nu, hvortil nogle af de 15 mio. kr. er blevet brugt. Nej, der er nedsat et udvalg, og det er besluttet, hvordan de skal bevilges. Men skulle vi nu ikke se at få de penge ud, få dem aktiveret, komme i gang med den indsats, som vi alle sammen er så enige om der er brug for for de senildemente? Jeg vil gerne bede den socialdemokratiske ordfører og eventuelt socialministeren om at forklare mig, hvorfor de midler ikke for længst er blevet kanaliseret ud og brugt, så vi havde haft nogle erfaringer, når vi skal i gang med at forhandle satspuljemidler.

[Eva Kjer Hansen]

Det andet, jeg gerne vil røre ved, er fru Grete Schødts' bemærkning om, at regeringen meget gerne vil formindske ventelisterne til de offentlige sygehuse. Så undrer det mig såre, at man ikke vil være med til at tage initiativer i form af at give kommunerne mulighed for netop at betale for deres borgeres behandling på privathospitaler. Det er noget af det, der ville kunne være med til at nedbringe ventelisterne til de offentlige sygehuse væsentligt.

Vi har også hørt formanden for KL, Hilmar Sølund, komme med en kommentar til den nye mulighed, der er for amterne for at opkræve betaling for ældre patienter, der er færdigbehandlede og ligger og venter på sygehusene. Han fremhæver netop: Jamen hvorfor skal kommunerne så ikke have en kompensation, når deres borgere venter på at blive opereret?

(Kort bemærkning).

Grete Schødts (S):

Spørgsmålet om udmøntningen af de 5 mio. kr. vil jeg overlade til ministeren at svare på.

Men jeg vil gerne sige noget om ventelister og brugen af privathospitaler; det var også en gennemgående diskussion i den forrige debat om emnet.

Lad os se lidt realistisk på, hvad det er, der sker ude på vores hospitaler. Der er nogle, der har belært mig om, at når det drejer sig om hjerteoperationer, har man x antal eksperter, der kan foretage hjerteoperationer. Dem har man i den offentlige sektor. Man har en del i den private sektor, altså de private hospitaler. Hvis man lukker op for sluserne og man tror på, at ventelisterne dermed kan nedbringes, og så begynder at foretage flere hjerteoperationer på de private hospitaler, tør jeg vædde på, at den ekspertise, man er i besiddelse af på privathospitalet, ikke slår til. Så henter man hjælpenovre i den offentlige sektor, og så stiger ventelisterne endnu mere. Så hold op med det gøgl om, at privathospitaler kan nedbringe ventelisterne!

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Det er et svar til fru Eva Kjer Hansen.

Nu tror jeg ikke, fru Eva Kjer Hansen mente hjerteoperationer, men ventelister og patienter sådan i al almindelighed. Jeg kan sige til fru

Eva Kjer Hansen, at vi ikke behøver at stemme for noget forslag. Det er nemlig sådan i loven, at et amt sagtens kan visiterer sine patienter til et privat sygehus. Det drejer sig bare om, hvorvidt man vil gøre det i amtet. Jeg kan oplyse, at Frederiksborg Amt gør det, og de har endda en socialdemokratisk formand for sygehusudvalget.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Nu er det ikke en sundhedsdebat, men det har dog meget, meget nær relation til de ældre, for det er som regel, når man når op i den alder, at der for alvor begynder at blive problemer, og at man har større behov for at komme på hospital eller lignende.

Lad mig i den forbindelse lige dvæle et øjeblik ved det, fru Grete Schødts sagde om ekspertisen i hjertekirurgi på private hospitaler, og mit spørgsmål er: Er der to forskellige former for uddannelse i Danmark, alt efter om man som hjertekirurg skal ansættes på et privat hospital eller i den offentlige sektor? Kræver det en større eller længere uddannelse at komme ind i det offentlige system som hjertekirurg?

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg synes, det er synd for de borgere, der må vente i meget lang tid på at komme på hospitalet og få den operation, de har brug for. Jeg vil sige til fru Grete Schødts, at jeg tænkte ikke udelukkende på hjerteoperationer; jeg tænkte på operationer af enhver art. Jeg vil da gerne i forlængelse af fru Grete Schødts' svar spørge: Hvad er fru Grete Schødts' begrundelse for at afvise, at man på alle andre områder kan give kommunerne mulighed for at betale for en operation på alternative hospitaler? Jeg synes, at det, der er afgørende, er, at borgerne får behandling så hurtigt som overhovedet muligt. Det synes jeg de har krav på, og de skal ikke sidde i klemme mellem forskellige kasser.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg er ganske enig i, at ventelister til forskellige former for operationer på hospitalerne er sundhedspolitik, men jeg er også ganske enig i,

[Lilli Gyldenkilde]

at man ikke kan afvise, at det har med den debat at gøre, som vi har her om de ældres vilkår. Jeg vil dog godt advare imod, at man nu gør det til en debat om privathospitaler eller offentlige hospitaler, og så kan jeg ikke afholde mig, selv om jeg gerne vil være meget venlig over for Venstres ordfører, fra at sige, at nu har man haft ansvaret for hospitalsektoren i 10 år, og ventelisterne er jo ikke faldet på de 10 år, og den regering, der sidder nu, har jo ikke siddet ved magten så længe. Så skal vi nu ikke give den en chance?

Pia Christmas-Møller (KF):

Det er et vigtigt og selvstændigt mål for Det Konservative Folkeparti at sikre alle mulighed for at få en tryk og værdig alderdom. Et samfund, der ikke behandler de ældre og gamle anstændigt, er efter vores opfattelse et dårligt samfund. Så enkelt er det.

Mennesker bliver jo ikke ens, fordi de bliver ældre. Tværtimod er mennesker i den tredje alder lige så forskellige som alle andre. Derfor kan de fælles behov for bl.a. tryghed og værdighed, aktivitet og pleje ikke dækkes med nogle få ensartede tilbud til alle. Mange pensionister kan ikke alene klare sig selv i en lang årrække, men har også overskud til at hjælpe andre.

Kernen i Det Konservative Folkepartis krav til de kommende års indsats på ældreområdet kan derfor karakteriseres med fire helt centrale nøgleord: mangfoldighed og individualitet, fleksibilitet og valgfrihed. Det skal præge, ja gennemsyre, mulighederne og tilbudene, som skal være af høj og betryggende kvalitet.

Derudover er vi overbeviste om, at der er et stadig større behov for at se ældrepolitikken i sammenhæng med en mere aktiv seniorpolitik. Alderspensionisterne rækker jo fra de 60- til de over 100-årige. Derfor kunne vi måske godt have ønsket os, at denne forespørgsel ikke kun var blevet rettet til socialministeren, men også havde involveret arbejdsministeren.

Men under alle omstændigheder er det godt, at vi har fået ældrepolitikken på Folketingets dagsorden, så de ældre og vi andre kan få lidt styr på, hvad der er i vente fra regeringens side. Det burde jo være ret ligetil for regeringen at give os et klart svar, for den bestemmer jo selv, hvad der skal gennemføres. Det eneste, der kræves, er, at regeringen kan blive enig med sig selv om, hvad den vil.

Alligevel blæser svaret i vinden på flere afgørende punkter, måske netop fordi regeringen ikke ved, hvad den vil, eller ikke kan blive enig om, hvad den vil. Det værste er sådan set, at den heller ikke kan blive enig om ikke at fortælle alt og alle, hvad den ikke er enig om. Det skal da give forvirring og utryghed, og netop utryghed er noget af det allerværste, man kan byde ældre mennesker. Jeg tænker selvfølgelig specielt på den sidste tids uenighed om folkepensionen, hvor den radikale økonomiminister den ene dag varsler, at der i fremtiden ikke er råd til, at alle får folkepension, og hvor statsministeren den næste dag i sin åbningstale siger:

»Folkepensionens grundbeløb skal være det faste fundament for al pensionsopsparring. Det står regeringen urokkeligt fast på.«

Disse totalt modstridende visioner om folkepensionens fremtid fra to helt centrale ministre i den samme regering sættes i relief af regeringens faktiske handlinger. Regeringen har nemlig allerede vedtaget at nedsætte folkepensionens grundbeløb fra januar næste år, hvorved en større del af folkepensionen bliver gjort indtægtsafhængig. Vi forstår godt, at mange pensionister og pensionssparere er blevet usikre på fremtiden, men lad mig i hvert fald slå fast, at vi fra konservativ side fortsat vil gøre alt, hvad vi kan, for at bevare folkepensionen som et gode, alle har ret til også i fremtiden. Derudover skal den private pensionsopsparring fremmes.

Boliger former mennesker, også når vi er blevet ældre. Derfor er valget af hjemmets fysiske ramme så fantastisk afgørende for den enkelte. De krav, en bolig skal leve op til, skifter for de fleste over et langt livsforløb. Ideen om, at ældre skal have mulighed for at blive længst muligt i eget hjem, har aldrig skullet forstås som et definitivt alternativ til plejehjem. Lige så lidt har det været meningen, at eksempelvis en 90-årig partout skulle sidde muttersalene i sin 250 m² store villa, som dækkede et behov, dengang børnene boede hjemme. Tanken har alene været at imødekomme det overvældende flertal af ældre, som ønskede at klare sig selv i egne selvvalgte rammer.

For de fleste har det så været ensbetydende med ønsket om at blive længst muligt i egen, selvstændig bolig. Men forudsætningen er selvfølgelig, at de nødvendige støtteforanstalt-

[Pia Christmas-Møller]

ninger er til stede, og at man ved, at der er en plejehjemsplads, den dag man ikke længere kan klare sig selv. Her er der virkelig behov for at yde en ekstra indsats i mange kommuner. Det er vigtigt for de ældres trivsel og livskvalitet, at de kan regne med at få den nødvendige hjemmehjælp, pleje og eksempelvis alarmapparater stillet til rådighed; ligesom visheden om at kunne blive hjulpet igennem kritiske perioder er af stor betydning for såvel den ældre selv som de pårørende.

Derfor skal der være aflastningsmuligheder i form af både dag- og døgntilbud. På samme måde må kommunerne sørge for pladser til færdigbehandlede ældre. Det er utåleligt, at ældre kan blive henvist til at bo på en hospitalsgang på ubestemt tid.

Det Konservative Folkeparti er ikke i tvivl om, at der også i fremtiden er behov for plejehjemspladser. Mange steder er der behov for at opføre nye plejehjem, men også plejehjemmene må give bedre plads til den enkeltes individuelle behov. For eksempel må det obligatoriske lommepengeprincip afskaffes helt og permanent. De ældre, som udmærket kan og vil administrere folkepensionen selv, skal selvfølgelig have mulighed for det. Kun de, der ikke kan eller vil administrere deres egne penge, skal have hjælp hertil. Alt andet er nedværdigende formynderi.

Et andet eksempel er den fysiske placering af plejehjemmene, som skal tage hensyn til de ældres behov for kontakt til lokalsamfundet. Flere kommuner har med held valgt at bygge selvstændige ældreboliger i klynge omkring et plejehjemscenter, hvor der både er fællesaktiviteter og egentlige plejehjemsboliger.

I det hele taget er det altafgørende, at der er forskellige muligheder at vælge imellem for de ældre. Der skal være selvstændige ældreboliger, ældrekollektiver, plejehjemscentre, plejehjem m.v.

Målet er, at de ældre så længe som muligt selv kan bestemme, hvad der for dem er et egnet hjem.

Begrebet »længst muligt i eget hjem« er af nogle blevet misbrugt og er af flere blevet misforstået, som om det ikke længere skal være muligt at få en plejehjemsplads.

Derfor vil jeg her foreslå, at man erstatter formuleringen »længst muligt i eget hjem« med »længst muligt i egnet hjem«, for det er jo det, det drejer sig om.

De ressourcer, som den ældre selv råder over, og som findes i den ældres eget netværk, skal udnyttes, men ikke udtørres. Derfor må pårørende til svagelige gamle og senildemente have adgang til bedre information og aflastning.

Vi vil nøje følge de initiativer, vi for nylig i fællesskab har igangsat for at informere, vejlede og støtte de senildemente og deres pårørende.

Men mere må til, ikke mindst for så vidt angår de senildementes retssikkerhed og bolig- og plejeforhold. Det må der tages fat på, og det lægger vores dagsorden jo også op til.

Folketinget skal fastlægge de overordnede rammer, som sikrer en høj generel standard, og som værner den enkelte mod vilkårlighed. Og så skal Folketinget gribe ind, når principielle problemer opstår, præcis som det skete i forbindelse med enkelte kommuners uacceptable stavnsbinding af ældre plejehjemsbeboere.

Men den konkrete planlægning på ældreområdet foregår bedst decentralt, dvs. ude i kommunerne, hvor man ikke alene kender borgerne, forholdene, personalet og problemerne, men også de løsningsmuligheder, som egner sig bedst.

Kommunerne må sikres handlefrihed til at finde lokalt tilpassede løsninger, og der skal være plads til forsøg.

Af samme grund ser vi gerne, at den forsøgsparagraf, som den borgerlige regering fik indført, udnyttes. De ældre må inddrages i større omfang og mere direkte.

Mange kommuner har allerede oprettet ældreråd. Vi ser gerne, at flere kommuner bakker ideen op. Selvfølgelig skal kommunalbestyrelsen fortsat have det endelige ansvar for den lokale ældrepolitik.

I Det Konservative Folkeparti er vi som sagt ikke i tvivl om, at der i de kommende år bliver et stadig større behov for at skabe en sammenhæng mellem en aktiv og synlig senior- og ældrepolitik. Det er simpelt hen nødvendigt, når vi vil sikre alle i den tredje alder mulighed for et værdigt og indholdsrigt liv.

Og her er der behov for holdningsændringer og nytænkning. I årevis har vi bildt os selv og hinanden ind, at det passede alle bedst med en fast og næsten urokkelig pensionsalder, som desværre stort set kun har kunnet fraviges i nedadgående retning. Vi har bygget sandslotte

[Pia Christmas-Møller]

for hinanden på forestillingen om det ideelle i enten at være i det professionelle arbejdsliv på fuld tid eller også at være dybt optaget af børnebørnene eller andre fritidssysler som fuldtidspensionist.

Samtidig har vi anstrengt os for at leve op til fordommene om, at karrierestigens top skal bestrides og befæstes lige til det sidste, hvor pensionstidspunktet så kan komme som en befrielse.

Tidligere arbejdede folk, til de simpelt hen ikke kunne mere. I dag er den gennemsnitlige pensionsalder 61 år. Flere og flere af dem, der i dag bliver pensioneret, er bl.a. derfor hverken nedslidte eller udbrændte. Tværtimod har mange stadig en stor lyst til at gøre gavn. Mange oplever derfor dette enten-eller-valg mellem fuldtidspension og fuldtidsarbejde som snærende bånd på deres udfoldelsesmuligheder. Dertil kommer, at seniorerne og de ældre rummer mange værdifulde erfaringer og en viden, som det er direkte dumt ikke at gøre brug af. Det er helt urimeligt og utidssvarende. Mange moderne virksomheder prøver da også at gøre deres for at ændre det ved bl.a. at tilbyde de ældre medarbejdere en glidende tilbagetrækning fra arbejdslivet, hvad angår både arbejdstid og arbejdsansvar, men de støder desværre panden mod en mur af stive regler på bl.a. efterløns- og pensionsområdet. Reglerne må give plads for, at der bliver taget langt større hensyn til den enkelte ønsker og behov. En glidende og fleksibel tilbagetrækning fra arbejdslivet afpasset efter den enkeltes og virksomhedens behov vil samtidig lette overgangen til pensionisttilværelsens rytme og ikke mindst økonomi.

Det er derfor helt uforståeligt for os, at regeringens på trods af gentagne løfter fra statsministeren om det modsatte, endnu ikke er kommet med et udspil, endsiige har taget skridt til at genoptage de forhandlinger, som var så tæt på en afslutning umiddelbart før regeringsskiftet. Hele forarbejdet er jo lavet, men det kan være, at socialministeren har en god forklaring med til os i dag eller endnu bedre: måske en invitation til forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Dorit Myltoft (RV):

Fru Pia Christmas-Møller refererede i sin ordførertale til en udtalelse fra en radikal mi-

nister. Jeg vil her sige, at enhver her i landet vel har ret til at rejse spørgsmål uden straks at skulle komme med svarene, og det er vel rimeligt nok at stille det spørgsmål, om vi kan fastholde, at pensionssystemet, som hidtil helt overvejende har været her og nu-finansieret, kan fastholdes, når man tænker på, at omkring år 2030 regner man med at pensionisternes andel af befolkningen udgør 47 pct.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg vil gerne knytte en kommentar til fru Dorit Myltoft, for det, der er interessant, er jo, at det er økonomiministeren, der har udtalt sig i et interview og sagt, at hun mener, at der er grund til at overveje, om ikke pensionen skal reguleres på en anden måde. Det er altså ikke et eller andet tilfældigt folketingsmedlem, men økonomiministeren, der har udtalt sig sådan. Jeg forstod også på fru Dorit Myltoft, at der var grund til at diskutere pensionerne fremover, og jeg vil derfor spørge, hvad fru Dorit Myltofts partis politik på dette område egentlig er. Det ville være alle tiders, hvis vi kunne få det afklaret i dag.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg underkender bestemt ikke nogens ret til at stille spørgsmål. Vi lever i et frit land med ytringsfrihed, men jeg vil gerne spørge socialministeren og den socialdemokratiske ordfører, om de er enige i, at det er et rimeligt og relevant spørgsmål, en så centralt placeret minister stiller.

(Kort bemærkning).

Dorit Myltoft (RV):

Til fru Eva Kjer Hansen kan jeg kort sige, at den radikale politik er at fastholde grundbeløbet. Det, der er til diskussion, er, hvordan vi finansierer det, og hvordan vi sparer op, og om det skal være sådan, at erhvervsaktive delvis skal spare op til deres egen forsørgelse, og det forstod jeg af fru Pia Christmas-Møllers indlæg at De Konservative også er parate til at diskutere.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jamen jeg synes skam også, at det er en meget interessant diskussion og noget, der er værd at overveje, og jeg skal også nok vende tilbage til det i mit indlæg, så vi kan få et direkte spørgsmål til socialministeren.

Fru Dorit Myltoft siger, at Det Radikale Venstre vil fastholde folkepensionens grundbeløb. Må jeg så ikke for afklaringens skyld få fastslået: det må så være det nye grundbeløb. Altså: Efter at man har nedsat grundbeløbet i forbindelse med skattereformen, må det være det nye, nedsatte grundbeløb, De Radikale indtil videre ønsker at fastholde.

Jeg skal også sige til fru Dorit Myltoft, at en af konsekvenserne af skattereformen er, at det ikke på nær samme måde kan betale sig at spare op til alderdommen mere, idet man nu med skattereformen bliver straffet ekstra på sin pensionsopsparing. Det synes jeg at fru Dorit Myltoft også skal huske på.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg føler, at den radikale ordfører misforstod mig med vilje. Jeg har jo netop i mit ordførerindlæg klart og tydeligt sagt, at hvis der var noget, Det Konservative Folkeparti ville sætte al sin energi ind på at bevare, så var det netop folkepensionen som en ret til alle, og vi vil også gøre, hvad vi kan for at bevare folkepensionens grundbeløb og dens værdi.

Det, jeg gerne vil vide, er, om Det Radikale Venstre har de øvrige regeringspartier bag sig i denne problematisering af folkepensionens fremtid. Det er dog lidt interessant for landets pensionssparere at vide, og jeg har endnu ikke fået noget svar. Jeg håber at få det i løbet af debatten.

Derudover vil jeg gerne have den radikale ordfører til at bekræfte, at nedsættelsen af folkepensionens grundbeløb netop blev gennemført, fordi man syntes, at de personer, som havde sparet op gennem et langt liv, ikke skulle have så store fordele af skatteomlægningen, som alle andre i samfundet har fået.

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Jeg kan på CD's vegne sige, at vi overhovedet ingen planer har om at ændre folkepensionen,

og jeg vil også sige, at jeg synes, det er et uheldigt tidspunkt at luften den slags ting på netop nu, hvor en skattereform er blevet vedtaget.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Så går vi videre i talerrækken.

Eva Kjer Hansen (V):

For mig er det særdeles positivt, at vi nu i dag har mulighed for at diskutere de ældres vilkår. Netop ældrepolitikken hører jo til blandt de emner, der optager vælgerne meget i forbindelse med kommunalvalget, og derfor er det godt, at vi med debatten i dag kan gøre opmærksom på de forskelle, der er i vores ønsker med hensyn til tilrettelæggelse og udformning af vilkårene for vore ældre medborgere.

I Venstre mener vi, at det er kommunerne, der skal have opgaven og ansvaret for at føre en god og anstændig ældrepolitik. Det er nu engang ude i kommunalt regi, at de bedste betingelser er til stede for at tilrettelægge ældre servicen således, at den passer til behovet og efterspørgslen. Standardløsninger og central styring vil kun hindre den fleksibilitet og alsidighed, der er nødvendig i nutidens ældrepolitik.

Derfor kan det også bekymre mig at opleve, hvordan rødkløveret nu med forskellige udspil ønsker at fjerne mere og mere indflydelse fra kommunerne. Rødkløveret er i fuld gang med at lægge opgaver fra kommuner og amter over i statsligt regi. Målet er tilsyneladende at styre kommunerne og stække kommunalpolitikernes mulighed for at føre en selvstændig politik. Et eksempel på dette, som vedrører denne debat, er de 400 mio. kr., der er afsat til at dække refusion af lønudgifter i forbindelse med ansættelse af personale inden for børne- og ældreområdet.

Regeringen har dermed startet et opgør med bloktilskudsmodellen. I stedet for at det er kommunerne, der løser opgaven, vil regeringen altså dirigere kommunerne gennem økonomisk styring. Samtidig er det jo de kommuner, der ikke har løst deres opgave, regeringen nu vil forkæle. De kommuner, der har ladet stå til, især de store socialdemokratiske styrede kommuner, som ikke har magtet opgaven, de skal nu belønnes i form af ekstra tilskud. De kommuner, der selv har finansieret alle udgif-

[Eva Kjer Hansen]

ter og tilrettelagt en god ældrepolitik, kan med god grund føle sig snydt.

Og endelig måler man også serviceniveauet på typisk rødkløvermanér, nemlig alene ud fra det antal kroner og øre, som kommunerne har brugt på området. Det er en alt for snæver måde at vurdere et serviceniveau på.

I Venstre er vi ikke tilhængere af statslig styring af kommunerne; tværtimod så skal kompetencen og ansvaret placeres decentralt, og jeg kan kun beklage, at regeringen ikke har den samme respekt for kommunerne, men i stedet vil dirigere dem.

Noget af det vigtigste, når vi taler om ældres vilkår, er tryghed. Den ældre skal kunne have tillid til og stole på, at det offentlige træder til med den hjælp, der er nødvendig, når vedkommende ikke mere er rask nok til selv at klare alle ting. Det er f.eks. af stor betydning for den ældre at have den rigtige bolig. Og ældreboligbegrebet rummer da også i dag mange forskellige boformer: beskyttede boliger i tilknytning til ældrecentre, kollektiver, selvstændige ældreboliger eller plejehjemslignende boliger.

For nogle er den bedste bolig en selvstændig, ældreegnet bolig. Andre vil hellere bo i kollektiv, og endelig er der dem, der simpelt hen har brug for en plejehjemsplads. Ligesom vi andre selv vælger vores bolig, bør kommunerne sørge for at have et varieret udbud af ældreboliger, så de ældre kan vælge den bolig, der nu engang svarer til deres ønsker og behov.

Vi skal huske på, at der ikke er en færdig opskrift på, hvad der er kvalitet, og hvad der skaber tryghed. For nogle er det vigtigste at bo tæt på købmanden og have let ved at få en snak og en kop kaffe med andre i nærheden. Andre vil hellere have lov til at være i fred.

Ældre er forskellige, ligesom andre er det, og derfor skal der være masser af fleksibilitet i tilbudene til de ældre. Jeg vil også i denne forbindelse gerne nævne indsatsen fra de frivillige. Jeg oplever, at rigtig mange frivillige foreninger og organisationer gør en kæmpeindsats for netop at være med til at skabe kontakt og tryghed for vore ældre medborgere.

Princippet »længst muligt i eget hjem« er i og for sig et udmærket princip, men det er det kun, så længe det er frivilligt, det er det kun, så længe der er et alternativ, når man ikke mere føler sig tryk ved at bo i en selvstændig bolig. Og desværre er der jo nok en del kommuner,

der har troet, at bare de ældre kunne blive boende i deres eget hjem længst muligt, var alt godt. Heldigvis oplever jeg, at der rundt omkring er en stigende erkendelse af, at der selvfølgelig også skal være det fornødne antal plejehjemspladser.

Desværre har regeringen skabt megen usikkerhed for pensionisterne, hvad angår deres økonomiske situation. Det startede jo med økonomiministerens udmelding i forsommeren om, at reguleringen af pensionerne skulle ændres, dog uden konkrete forslag om hvordan og hvorledes.

Så kom skattereformen og bruttoficeringen af folkepensionen, hvilket for mange pensionister har skabt tvivl om, hvor meget de vil have til rådighed fremover. Trods mange forsikringer om bevarelse af folkepensionens niveau, er der jo ikke desto mindre sket en kraftig forringelse for visse pensionister, nemlig for de mange pensionister, der ikke får nogen tillæg, men udelukkende får udbetalt folkepensionens grundbeløb.

I bemærkningerne står der nok så flot, at pensionister uden supplerende indkomster og i kommuner med gennemsnitsskatteprocenter vil få ca. 1.000 kr. mere til rådighed efter skat; men det svarer jo blot til, hvad vi nu skal betale i grønne afgifter.

Hvad der også er interessant læsning, er finansredegørelsen, hvori der slås fast, at samspilsproblemerne er forøget som konsekvens af bruttoficeringen af folkepensionen. Jeg forventer ikke, at socialministeren her i dag kan redegøre nærmere for disse samspilsproblemer, men jeg vil gerne have fuld klarhed over, hvorvidt regeringen nu kommer med et lovforslag om indtægtsregulering af folkepensionen for de over 69-årige eller ej. Det fremgår jo af finanslovsforslaget, at rødkløverregeringen vil udstrække indtægtsreguleringen af grundbeløbet til også at gælde for personer over 69 år, hvilket i øvrigt er budgetteret som en besparelse på 210 mio. kr.

Jeg synes, at folkepensionister har krav på at få at vide, hvad der kommer af yderligere ændringer i deres økonomiske forhold. Det er aldeles urimeligt, at netop de ældre skal opleve så stor en usikkerhed om de økonomiske betingelser.

Når det gælder den svageste gruppe af de ældre, de senildemente, må jeg gentage, at jeg

[Eva Kjer Hansen]

er meget skuffet over regeringens manglende indsats. Det er mig ubegribeligt, hvorfor en bevilling fra foråret på 15 mio. kr. endnu ikke er blevet kanaliseret ud til de aktiviteter, vi havde bevilget dem til, men simpelt hen har siddet fast i Socialministeriet i så lang tid. Jeg var ellers glad for, at der i foråret netop var bred tilslutning til mit initiativ om at forstærke indsatsen på dette område.

Jeg håber på, at socialministeren vil give mig en forklaring på, hvorfor disse aktiviteter endnu ikke er sat i gang. Jeg synes, det er vigtigt, at vi giver en hjælpende hånd. Senildemens er i høj grad de pårørendes sygdom, og der er brug for støtte til og aflastning af de pårørende.

Jeg vil også sætte stor pris på, at vi nu får sat et udvalgsarbejde i gang med henblik på at øge de senildementes retssikkerhed. Der er i dag ingen klare regler, der kan sikre de dementes retssikkerhed. Der er absolut behov for bl.a. at få foretaget diagnosticeringer, og der er behov for regler om, hvad personalet kan og må for at undgå, at den senile udsætter sig selv og andre for fare. Og jeg forventer da også, at vi kan blive enige om at følge udvalgsarbejdet op med konkrete initiativer – alt efter resultatet af udvalgsarbejdet.

Ældre mennesker har lige så meget krav på selv at kunne forme deres tilværelse og selv at vælge i forhold til serviceydelser som vi andre. Bare fordi man er kommet op i årene, er det jo ikke rimeligt, at vi så skal bestemme, hvordan deres dagligdag skal udformes. Tværtimod har ældre krav på den respekt og den tillid, der ligger i, at man giver dem valgmuligheder med hensyn til den hjælp, de har brug for. Jeg tænker her f.eks. på valgfrihed med hensyn til hjemmehjælpsydelsen, hvor vi jo i sidste samling fra Venstres og De Konservatives side fremsatte et forslag, der netop kunne give den ældre mulighed for at vælge, hvor vedkommende ville købe den hjemmehjælp, han eller hun havde brug for.

Jeg ser også frem til en obligatorisk ordning for pensionsudbetaling på plejehjem. Det er principielt vigtigt, at ældre får udbetalt deres pension. Selvfølgelig er der nogle, der vil have svært ved at klare sig selv, og de skal hjælpes, akkurat som vi gør det i dag, men de, der kan selv, skal selv have råderet over deres penge.

Mere fleksible muligheder for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet er noget, der kan væ-

re med til at lette overgangen fra arbejdslivet til pensionisttilværelsen for mange, og jeg håber, vi kan komme i gang med forhandlinger på det område.

Endelig har jeg også tidligere nævnt ventelister til sygehuse. Jeg synes, det er et stort problem, at så mange borgere i dag står på venteliste og ikke kan få den behandling, de har brug for. Ved at åbne for, at kommunerne selv kan betale for operationer på forskellige sygehuse, vil vi i høj grad kunne afhjælpe nogle venteliste-problemer.

Afslutningsvis vil jeg så bare knytte et par bemærkninger til de nye ældreråd, der er dukket op rundt omkring i kommunerne. Jeg synes, det er særdeles positivt, at efterhånden de fleste kommuner har fået etableret ældreråd, og at de ældre nu bliver inddraget i samarbejdet om kommunens ældrepolitik, igen fordi det jo netop er i lokalt regi, at man bedst kan finde ud af at føre en god ældrepolitik.

(Kort bemærkning).

Jørn Pedersen (S):

Jeg er meget glad for, at fru Eva Kjer Hansen støtter den dagsorden, som alle Folketingets partier her står bag, for det viser jo, at også fru Eva Kjer Hansen er enig i, at der er nogle helt overordnede problemer, som vi i dag skal diskutere.

Derfor undrede det mig såre, at vi fik en belæring om det kommunale ansvar og om, at kommunerne er meget bedre til at styre tingene. Det tror jeg ikke vi er uenige om, men jeg er meget forundret over fru Eva Kjer Hansens angreb på regeringen for magtbrynde eller evnen til at tilrane sig magt i forbindelse med de 400 mio. kr., som blev bevilget for at give kommunerne bedre muligheder for at yde en bedre service. Det harmonerer jo meget dårligt med de andre tanker, fru Eva Kjer Hansen har gjort sig her fra talerstolen.

Nu skal jeg ikke kommentere, hvilke kommuner der måske har haft en god service, og hvilke der har haft en dårlig. Fru Eva Kjer Hansen gjorde jo selv opmærksom på, at der er kommunevalg den 16. november, hvis nogen skulle være i tvivl om det. Men jeg vil gerne sige, at det jo ikke er sådan, at regeringen hermed har tvunget kommunerne til at bruge disse penge. Det er faktisk et tilbud til de kommuner, der ønskede at lave en bedre service,

[Jørn Pedersen]

og det vil sige, at der er kommunal valgfrihed til at lade være med at bruge disse penge, hvis det er det, vi taler om.

Men jeg har ikke indtryk af, at det er sådan, fru Eva Kjer Hansen mener at vi her fra Folketingets side skal hjælpe kommunerne, så dér må Venstre jo i trangen efter frihed gøre op med sig selv, hvad man mener om disse ting.

Det er også påfaldende, at vi gentagne gange, når vi har haft ældrepolitiske debatter her i Folketinget, har kunnet konstatere, at selv om vi er enige om, at der skal være et vist niveau, så har visse kommuner haft svært ved at leve op til niveauet, enten det så skyldes manglende økonomisk formåen, eller det skyldes manglende politisk vilje. Jeg erindrer, at vi har siddet samtlige partier og diskuteret, hvordan vi kunne få sikkerhed for, at de 250 mio. kr., som blev opfølgningen på vores sidste ældrepolitiske dagsorden her i Folketinget, blev brugt på den rigtige måde, og den debat var partiet Venstre med i.

Socialministeren (Karen Jespersen):

Fru Eva Kjer Hansen efterlyste en status over de penge, vi har afsat til de senildemente, og jeg må sige, at nogle gange bliver jeg egentlig lidt deprimeret over den tone, politisk debat skal foregå i, denne særlige form, hvor man tillægger andre de mest negative motiver og en dårlig måde at arbejde på.

Jeg kan ikke forestille mig, at der er nogen, der ikke skulle være interesseret i, at den indsats, vi var enige om for de senildemente, kommer i gang så hurtigt som muligt. Men går det for hurtigt, får man jo at vide, at det er jask og forhastet sjusk. Men det er faktisk temmelig krævende at sætte de ting i værk. Det kræver blandt andet, at der bliver indhentet en række oplysninger fra kommuner, fra organisationer, og det er faktisk fuldstændig umuligt at komme videre, når vi ikke har de oplysninger. Der er ikke noget, jeg eller de ansatte i Socialministeriet hellere vil end at få disse ting for de senildemente sat i gang.

Så vidt jeg husker, har fru Eva Kjer Hansen på et tidspunkt fået nogle oplysninger om, hvor vi var i forløbet; jeg har her et nyere notat om, hvor vi nu er i forløbet omkring de senildemente, og jeg kan forsikre om, at der er ikke noget, jeg hellere vil, end sørge for, at de ting bliver sat i værk så hurtigt som muligt. Det er faktisk også det, vi arbejder på.

Min oplevelse er, at de ting, vi har været enige om i forbindelse med satspuljen, har været gode, og jeg synes, de bliver udmøntet på nogle måder, som kommer temmelig mange til gode.

Med hensyn til folkepensionen er det jo ikke rigtigt, at man bliver straffet for at spare op. Det er jo sådan, at den skattefordel, skattereformen giver på opsparing, er større end det, man mister på grundbeløbet, og der er jo den sammenhæng, at arbejdsmarkedsbidraget ikke bliver betalt af pensionister, der ikke har arbejdsindtægter, men kun har indtægter på andre indkomster. Derfor får de den fulde fordel af skattereformens lettelser, sådan at en af måderne, man kan sige man regulerer skattereformens virkninger for pensionister på, er reguleringen af grundbeløbet, hvor der er en form for modsvaring af den begrænsning i skattefordelen, som lønmodtagerne har i kraft af arbejdsmarkedsbidraget.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg skal allerførst sige til socialministeren, at jeg ikke efterlyste status over bevillingerne til de senildemente, jeg efterlyste en forklaring på, hvorfor de midler ikke allerede er kanaliseret ud til aktiviteter. De 5 mio. kr. stammer fra finansloven for i år, og de 10 mio. kr. kom så til i foråret.

Jeg synes, vi var meget velforberedte. Vi havde jo netop sørget for virkelig at indhente alle mulige forslag til, hvordan midlerne kunne bruges, og vi delte dem endda op i forskellige beløb. Så jeg synes absolut, vi har været meget velforberedte, og jeg forstår ikke, hvorfor de har siddet fast i Socialministeriet så længe.

Men ellers vil jeg gerne knytte et par kommentarer til hr. Jørn Pedersen, der klandrer mig for at genere regeringen lidt ved netop at understrege, at regeringen er i fuld færd med at tage indflydelse væk fra kommunerne. Jeg vil gerne spørge hr. Jørn Pedersen, om ikke vi kan blive enige om, at når man på den måde går ind og giver refusion af lønudgifter i forbindelse med ansættelse af personale, så er der tale om direkte styring. Man går ind og dirigerer pengene et bestemt sted hen og styrer dermed den udgift. Og kan vi ikke også blive enige om, at de midler, der nu bliver afsat til refusion i forbindelse med ansættelse af mere personale,

[Eva Kjer Hansen]

netop vil gå til de kommuner, der ikke har formået at løse deres opgaver inden for ældrepolitikken? For det er jo netop de kommuner, der nu har rum til at ansætte ekstra personale med meget store tilskud, og det skal ikke undre mig, om vi senere, når fordelingen er udmøntet, vil kunne se, at pengene netop går til de store, socialdemokratiske styrede kommuner.

Og når regeringen nu så gerne vil give kommunerne 400 mio. kr., så kan jeg ikke forstå, hvorfor man ikke bevilger de penge over bloktilskuddene og netop holder fast i bloktilskudsmodellen som den rigtige model, som vi jo også gjorde, da vi sidste gang bevilgede 280 mio. kr. til kommunerne til en ekstra indsats på ældreområdet.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg er glad for, at det er lykkedes at få en dialog med socialministeren, og jeg vil på baggrund af socialministerens sidste bemærkninger gerne stille følgende spørgsmål:

Hvis regeringen havde valgt udelukkende at gennemføre de ændringer af folkepensionen, som var nødvendiggjort af, at den bliver gjort skattepligtig, og man så i øvrigt havde gennemført skattereformen, som vi kender den, er det så ikke rigtigt, at pensionister med en pæn egenpension ud over folkepensionen havde fået væsentlig mere ud af den samlede omlægning, end tilfældet er?

Må jeg hjælpe ministeren lidt på vej ved at referere til ministerens eget lovforslag om bruttoficering af pensionerne, lovforslag nr. L 314. Under de almindelige bemærkninger til lovforslaget skriver ministeren selv direkte følgende:

»For at undgå, at visse grupper af pensionister med betydelige supplerende indtægter kan få utilsigtet store gevinster ved skatteomlægningen, foreslås det som led i indførelsen af bruttopensionsydelse at gøre en større del af pensionen indkomstafhængig.«

Det er den skinbarlige baggrund for, at folkepensionens grundbeløb er nedsat og en større del er blevet gjort indtægtsafhængig. Og det er en straf for de pensionister, som har foretaget en pæn egenopsparing.

Nu vi er ved dialogen, så vil jeg meget gerne bede socialministeren om at svare på det spørgsmål, jeg også stillede i mit ordførerindlæg: Hvornår tror socialministeren at det af

statsministeren bebudede forslag til større fleksibilitet i overgangen mellem arbejdsliv og pensionsliv kommer? Jeg står her med en kopi af Berlingske Tidende fra den 23. februar 1993. Det er oven i købet forsiden, som de havde ryddet i anledning af statsministerens møde i Roskilde, hvor han havde givet en strøm af løfter til de ældre. Og her siger statsministeren: »Større fleksibilitet i overgangen mellem arbejdsliv og pensionsliv skal gennemføres. Regeringen vil allerede i foråret fremsætte forslag herom.«

Den dag i dag er det ikke engang på regeringens lovprogram. Jeg vil gerne have et svar på, hvornår det kommer til handling på dette område.

(Kort bemærkning).

Jørn Pedersen (S):

Det er fru Eva Kjer Hansen, der kalder mig på talerstolen, al den stund det ikke kunne gå op for fru Eva Kjer Hansen, hvorfor regeringen har givet de 400 mio. kr. som tilskud til aktiviteter og service frem for som tilskud gennem bloktilskuddet. Må jeg godt minde om det, jeg startede med at sige i mit sidste indlæg: Da vi sidste gang bevilgede et ekstra tilskud herfra til en bedre ældresektor, var vi nødt til i Socialudvalget, samtlig partier, at sende breve ud til Danmarks kommuner og minde om, at disse penge var øremærket til øgede aktiviteter inden for ældreområdet. Hvorfor var vi nødt til det? Det var vi, fordi vi fik en stor strøm af henvendelser fra kommuner og især fra beboere i kommuner, der følte, at pengene var blevet brugt til andre ting.

Uanset hvilken partifarve byrådet måtte have – dér kan jeg jo se, at visse prognoser siger, den skifter her efter den 16. november – er dette her derfor en sikring af, at hvis man laver bedre og øgede aktiviteter for ældre, så har man mulighed for at få tilskud til dem med op til 50 pct. af lønudgiften – merudgiften, vel at mærke. Hermed sikrer vi, at tilskuddet går til større aktivitet, altså et mål, som Folketinget i enighed den ene gang efter den anden har sat sig i de ældrepolitiske debatter.

Derfor undrede det mig såre, at fru Eva Kjer Hansen syntes, det var en dårlig idé at bruge pengene på den måde; især når vi husker på, hvad der skete for 2½ år siden, og hvad Folketinget måtte gøre i den anledning. Hvis ikke

[Jørn Pedersen]

fru Eva Kjer Hansen kan huske det, kan fru Eva Kjer Hansen måske spørge sin partifælle, den daværende socialminister, om det ikke er korrekt, at man var nødt til at minde kommunerne om, at pengene faktisk var bevilget til et ganske bestemt formål, og at Folketinget ønskede at have sikkerhed for, at de også blev brugt efter hensigten.

Ved at gøre det på denne måde sikrer vi, at de bliver brugt efter hensigten.

Socialministeren (Karen Jespersen):

Til fru Pia Christmas-Møller kan jeg sige, at med hensyn til fleksibel tilbagetrækning arbejder jeg sammen med arbejdsministeren på at finde et udspil, der kan sikre en model for fleksibel tilbagetrækning, der kan virke tillokken på en større gruppe mennesker, end det gør i dag. Og det håber jeg lykkes. Men jeg tør ikke sætte tidsfrist på.

Med hensyn til spørgsmålet om skattereformen og pensionister med indtægter fra opsparring, kunne jeg ikke høre, at der var noget nyt i fru Pia Christmas-Møllers spørgsmål i forhold til det, jeg svarede.

Mit svar gik på, at pensionister med store indkomster fra egen opsparring ville få en større fordel af skattereformen end den erhvervsaktive del af befolkningen, fordi de ikke ville have et arbejdsmarkedsbidrag, der trak fra i skattelettelsen. Det ville give nogle meget store omfordelinger også inden for pensionisternes kreds, med meget store skattelettelser til pensionister med høje ekstraindtægter, og det var simpelt hen begrundelsen for at skære ned i grundbeløbet i den sammenhæng; ellers ville det også have betydet en betydelig merudgift for staten.

Det er klart, at havde vi ikke gjort det, havde vi givet endnu større fordele for den pensionistgruppe. Men ser man på de fordele nu, er det bestemt stadig væk meget store lettelser, personer med store pensionsindtægter får, og ikke noget, der på nogen måde forringer den samspilsløsning, vi tidligere indførte.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg er meget glad for, at hr. Jørn Pedersen kunne bekræfte, at man går ind og styrer kommunernes udgifter, når man indfører refusion i stedet for at give pengene via bloktilskud. Og

jeg håber sandelig også, at hr. Jørn Pedersen så kan være enig med mig i, at vi jo netop på den måde kanalisere penge over til de kommuner, der ikke har løst opgaven på en rimelig måde, og som netop har problemer i forhold til den ældrepolitik, de fører i dag.

Jeg husker udmærket det brev, der blev sendt fra den daværende socialminister til kommunerne med opfordring til nu at bruge de 280 mio. kr. på ældreområdet. Men der var jo nogle kommuner, der virkelig havde ført bare den bedste og en glimrende ældrepolitik og så i stedet havde sparet udgifter på f.eks. veje eller på børneinstitutioner og andet, og for de kommuners vedkommende kan man da godt diskutere, om det så var rimeligt, at de yderligere skulle forbedre deres ældrepolitik, eller om de ikke netop skulle prioritere, som de hidtil havde gjort.

Jeg er tilhænger af, at kommunerne får penge over bloktilskuddene, og at det er kommunerne, der så løser opgaven gennem den prioritering, som de nu finder, det er rigtigst ude omkring i kommunerne. Og jeg må sige, at jeg er meget bekymret over de mange initiativer og udspil, vi nu ser fra regeringen, hvor man i højere grad vil gå ind og styre kommunerne. Det gør det jo ikke mere spændende at være kommunalpolitiker, hvis det hele skal dirigeres herindefra, som rødskovregeringen åbenbart ønsker.

Men så vil jeg, nu da jeg er på talerstolen, igen fremhæve mine spørgsmål til socialministeren, som jeg ønsker svar på. Jeg nævnte, at det jo i Finansredegørelsen nu er slået fast, at samspilsproblemerne er forøget som konsekvens af bruttoliceringen af folkepensionen. Men jeg savner et svar på, hvorvidt der kommer et udspil om indtægtsregulering af grundbeløbet for de over 69-årige. Jeg synes, pensionisterne har krav på at vide, hvordan deres økonomiske forhold vil være fremover.

(Kort bemærkning).

Grete Schødt (S):

Jeg synes, det er meget underligt, at det er her inden for disse mure, vi skal stå og diskutere, hvad der er bedst for kommunerne, om det er over bloktilskuddene eller det er i form af refusioner. Jeg har den opfattelse, at kommunerne hilser regeringens initiativ meget, meget velkommen. De hilser initiativet velkommen,

[Grete Schødts]

så de kan gøre en ekstra indsats over for de ældre. Jeg oplever ikke den samme debat uden for disse mure som indenfor.

Så vil jeg gerne sige til fru Eva Kjer Hansen, der nævnte gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og debatten om, hvor løsningen af dette problem skal ligge, at jeg tror, vi har en forskellig opfattelse af, hvem det er, der skal tage det lovinitiativ. Men jeg kan sige, at i Socialdemokratiet har vi den opfattelse, at den del af det, der hedder gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, skal ligge i Arbejdsmarkedsudvalget – vel vidende, at der også ligger noget socialt i det. Men vi er i gang med debatten, vi er i gang med initiativer, og det skal nok komme.

Så vil jeg gerne sige lidt om den utryghed, som man fra denne talerstol i dag er ved at skabe hos pensionisterne. Hvorfor var det egentlig, vi bruttoficerede? Hvorfor var det, pensionisterne skulle have en bruttopension? Det var, fordi regeringen ville sikre, at ingen pensionister fik yderligere udgifter i form af grønne afgifter. Derfor ændrede man til bruttoficering for pensionister. Ja, det er et frygteligt udtryk, men det hedder det altså, og jeg vil gerne understrege, at når man begynder at snakke om, at grundbeløbet er sænket, så bør man samtidig sige, at pensionstillægget er forhøjet med næsten 7.000 kr.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Socialministeren mener åbenbart, at en større retfærdighed er sket fyldest i forbindelse med regeringens udformning af skattereform og bruttoficering af pensionerne. Det kan jeg ikke helt følge, for ministeren argumenterer jo med, at pensionisterne ikke skal betale arbejdsmarkedsbidrag, det skal de erhvervsaktive. Jo, men der findes jo altså også mennesker i dette land, som hverken er erhvervsaktive eller pensionister, men som har andre indkomster, og de bliver jo altså ikke ramt på samme måde som pensionisterne. Derfor står der det faktum tilbage, at pensionister, som har sparet op til deres alderdom, ikke får samme forholdsmæssige del af kagen i forbindelse med regeringens gavebod på skatteområdet. Man straffer dem for deres opsparing ved at nedsætte grundbeløbet og gøre tillægget, der er indkomstafhængigt, større.

Må jeg så ikke stille et spørgsmål til fru Grete Schødts, som var inde på spørgsmålet om, hvilken minister der skulle tage sig af spørgsmålet om fleksibel tilbagetrækning fra arbejdslivet: Ligger der i de bemærkninger, fru Grete Schødts kom med, det faktum, at Socialdemokratiet vil afskaffe delpensionen, som jo ligger hos socialministeren? Er det det, der er den skjulte dagsorden, eller hvad? Og hvis det er det, der er den skjulte dagsorden, så vil jeg gerne høre repræsentanter for de øvrige regeringspartier, om de er enige i det synspunkt. For så synes jeg nok at vi begynder at have grund til bekymring.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg kan ikke undlade den kommentar, at jeg synes, debatten tager en drejning over i retning af at diskutere, hvorledes veldjergede har det, mens vi står med nogle kæmpe problemer med folk, som ligger på hospitalerne og venter på en plejehjemsplads og ikke kan få det. Det er vi blevet enige om at vi skal finde løsninger på. Jeg har intet imod, at man åbner for hvad som helst i debatten, men jeg vil godt gøre opmærksom på, at jeg anser de problemer for langt større, end om nogle får en lille smule mere eller en lille smule mindre i den – ja, jeg kan vel godt kalde den: såkaldte – skattereform.

Den skal jeg ikke opholde mig mere ved, men jeg vil til gengæld gerne sige, at jeg jo også synes, det er en god idé, at regeringen bliver enig med sig selv, før den går frem med noget. Jeg vil dog ikke undlade at sige, når nu socialministeren går herop og siger, at man faktisk sidder og arbejder på et forslag om, hvorledes man kan gøre det her med gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bedre: Der ligger et forlig, som forudsætter, at partierne bliver enige om dette her. Det er godt nok et forlig, der ligger ca. 3 år tilbage, og jeg er vel ikke den rette til at holde fast i forlig, som den borgerlige regering har lavet, men jeg synes alligevel, der skal være lidt anstændighed i tingene.

Der ligger altså et forlig. Vi er nødt til at blive enige om, hvorledes vi klarer dette med gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, og det er baggrunden for, at det er kommet på dagsordenen. Så når regeringen nu er blevet enig med sig selv, håber jeg, vi andre bliver inddraget i forhandlingerne.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg følte mig fristet af debatten om, hvorvidt kommunerne selv skal styre det her eller de ikke selv skal, og hvorvidt vi skal gribe ind eller ej. Debatten gik jo konkret på de 280 mio. kr., som blev delt rundt til kommunerne.

Der skal ikke herske nogen tvivl om, at Fremskridtspartiet absolut går ind for kommunalt selvstyre, men vel at mærke så længe kommunerne er i stand til at styre sig selv, og det var det, kommunerne ikke var i stand til i forbindelse med uddelingen af de 280 mio. kr. Det kan godt ske, man kan finde én eller to kommuner, der havde brugt så mange penge på ældreområdet, at man kan sige, de havde gjort deres pligt i forvejen, men så er det også højt sat. Derfor var det, at Folketinget var nødt til at gribe og styre for kommunerne, for kommunerne kunne ikke styre sig selv. Det var kedeligt, vi var nødt til det, men det var nødvendigt.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg kan forstå, at det ikke betyder så meget for fru Grete Schødt, at der nu er en række folkepensionister, der er blevet dårligere stillet med gennemførelsen af skattereformen og bruttoficeringen. Jeg kan forstå på fru Grete Schødt, at det ikke betyder så meget, at de mange pensionister, der ikke har anden indtægt end folkepensionens grundbeløb, og som gennem et langt arbejdsliv har sparet op, nu mister en meget stor del af deres grundbeløb. Så vidt jeg har fået oplyst, drejer det sig faktisk om knap 200.000 pensionister, der på denne måde er blevet straffet.

Jeg kan også forstå på fru Grete Schødt, at det åbenbart ikke betyder så meget for dem, der har indtægter ved siden af, at samspilsproblemerne nu er forøget. Kunne vi så ikke her i dag få et svar fra den socialdemokratiske ordfører om, hvorvidt de holdninger betyder, at man så også kommer med lovforslaget om at indtægtsregulere folkepensionen for de over 69-årige, der måtte have indtægter ved siden af. Jeg synes, det er vigtigt, at vi får en afklaring her i dag, i og med at det fremgår af finanslovforslaget og er budgetteret som en besparelse på 210 mio. kr.

Så jeg ser frem til, at vi nu kan få en afklaring, så pensionisterne får klar besked om deres økonomiske vilkår fremover.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg føler faktisk, at det spørgsmål, jeg har bragt på bane, spørgsmålet om fleksibel og glideende tilbagetrækning fra arbejdslivet, er lidt vigtigt, og derfor vil jeg meget indtrængende bede den socialdemokratiske ordfører komme herop og svare på mit spørgsmål: Er det sådan, at Socialdemokratiet i de interne forhandlinger, regeringen har i øjeblikket, arbejder for at afskaffe delpensionen? Eller er der tale om, at man arbejder videre på det grundlag, der var så godt som færdigt, da vi fik et regeringsskifte i januar måned? Vi var jo meget tæt på at afslutte et stort forlig på dette område. Derfor er det uforståeligt, at der skal gå så lang tid.

Men hvad er årsagen? Er det dagforeningerne, der igen har vundet i Socialdemokratiet, og som blokerer for det her, lige så vel som de gjorde alt, hvad de kunne, for at undgå, at vi overhovedet fik delpension i sin tid, og siden har gjort alt, hvad de kunne for, at den ikke skulle blive udbredt – til skade for rigtig mange seniorer? Er det årsagen?

(Kort bemærkning).

Grete Schødt (S):

Der må ikke opstå nogen som helst tvivl om gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Der skal overhovedet ikke herske tvivl om det, socialministeren herfra tilkendegav, nemlig at der i øjeblikket arbejdsministeren og socialministeren imellem arbejdes på at finde en model for gradvis tilbagetrækning. Det, jeg blot ville understrege, var, at vi også i Arbejdsmarkedsudvalget er i gang med at drøfte disse ting, bare for lige at understrege, at det er noget, vi allerede har taget hul på. Der er ingen skjult dagsorden overhovedet.

Og så vil jeg gerne sige til fru Eva Kjer Hansen: At 200.000 folkepensionister nu skulle blive dårligere stillet, det passer ikke. Alle folkepensionister får ikke øgede udgifter. De får ikke mindre i disponibel indkomst til sig selv efter gennemførelsen af den nye skattereform.

Tom Behnke (FP):

[Tom Behnke]

De ældre har gennem længere tid været udsat for en meget dårlig behandling. Gennem årtier har de ældre betalt en til stadighed stigende skat. De har uden at beklage sig bidraget til socialstaten i den tro, at når de på et tidspunkt ville trække sig tilbage, så ville de også kunne modtage de nødvendige ydelser af den offentlige sektor.

Desværre har forholdene udviklet sig til, at når de ældre får et behov for hjælp, så er det svært at opnå den tilstrækkelige hjælp.

Det er beskæmmende, at flertallet i Folketinget tilbyder de ældre så dårlige forhold, som tilfældet er, når vi allerede nu ved, at der om få årtier vil være flere ældre, der har behov for pleje og tryghed. Ifølge Danmarks Statistik vil der i år 2030 være ca. 400.000 færre i den arbejdsdygtige alder og næsten 200.000 flere pensionister. Forsørgerbyrden bliver således markant større for personer i den arbejdsdygtige alder.

De ældres vilkår skal forbedres betydeligt. Dette gælder ikke kun ældregenerationen i dag, men også kommende årtiers pensionister. Når der i løbet af 40 år bliver næsten 200.000 flere pensionister og 400.000 færre i den arbejdsdygtige alder, så opstår der et stort behov for finansiering af ydelser, der er aldersrelaterede, f.eks. større pensionsudgifter og sundhedsudgifter. Og da skatterne ikke kan forøges, uden at økonomien ødelægges yderligere, skal finansieringen af de større ældredgifter skabes gennem reduktioner af andre offentlige udgifter.

Børsen beskrev den 2. november i år, at finansministeren i den seneste Finansredøgørelse bevidst synes at være uopmærksom på, at udviklingen i befolkningens alderssammensætning skaber et større offentligt udgiftspress. Ældre har det største forbrug af sundhedsydelser. Således udgør 60-årige og derover en femtedel af befolkningen, men de tegner sig for halvdelen af alle sengedage, en tredjedel af alle hospitalsindlæggelser og en fjerdedel af klienterne hos de praktiserende læger. Der må forventes en eksplosion i sundhedsudgifterne i takt med, at befolkningen bliver ældre.

Ved helt at afskaffe statens gæld vil der fremover kunne spares 65 mia. kr. årligt i renteutgifter. Dette vil mere end rigeligt skabe finansieringsmuligheder for de stigende ældredgifter fremover. En anden mulighed er at

give bedre skattemæssige muligheder for at etablere private pensionsopsparinger.

Skattereformen var et slag i ansigtet på pensionisterne. Ældre Sagen forelagde beregninger for Folketinget og skatteministeren, der bl.a. viser, at enlige pensionister, der ejer selv mindre typer ejerlejligheder, vil få et underskud ud af skattereformen. Dette gælder for pensionister bosiddende i kommuner med en stor skatteudskrivningsprocent. Skatteministeren bekræftede indirekte i et svar til Folketingets Skatteudvalg den udtalte sociale slagside ved skattereformen.

Han forsøgte i sit svar at mindske problemet ved at oplyse, at det kun er 1,4 pct. af pensionistfamilierne, der får et tab på over 2.000 kr. om året. Imidlertid svarer 1,4 pct. af pensionisterne til ca. 11.200 personer, og ca. 3,6 pct. pensionistfamilier må imødesee et tab mellem 0 og 2.000 kr. på grund af skattereformen. Det svarer til næsten 29.000 personer, så det er altså mere end 40.000 personer, der svækkes økonomisk af skattereformen.

Man skal være opmærksom på, at disse tal er kunstigt lave, idet de hviler på en forudsætning om, at alle de pensionister, der har mulighed for det, lader deres ejendomsskat og lejeværdi af egen bolig indefryse, således at de ikke selv kommer til at betale disse skatter, men at de står som pant i boligen.

For at kunne give fremtidens ældregenerationer anstændige vilkår er forudsætningen, at forholdene for de ældre allerede i dag forbedres. Socialministeren har søgt at negligere forskellen mellem moderne ældrecentre og plejehjem. Plejehjem er oprettet og indrettet til svage, som ikke kan klare sig selv i eget hjem. Derfor er der på plejehjem en fast tilknyttet ansvarlig leder og et fast normeret personale, og kommunerne er hundrede procent ansvarlige for beboerne på plejehjem i modsætning til ældrecentre. Den beboerindflydelse, som ikke kan varetages af beboerne, skal således varetages af de pårørende. Beboerne på moderne ældrecentre må nøjes med kommunernes almindelige fjernbetjente hjemmehjælp. På plejehjem kan beboerne føle sig trygge, for de ved, at det nødvendige personale er til stede, men den samme tryghedsfølelse er ikke til stede i de moderne ældrecentre.

I dag kan mange ældre, der har behov for pleje og tryghed døgnnet rundt, ikke få det, for-

[Tom Behnke]

di regeringen ikke har ønsket det. Det ser nu ud til, at regeringen ved sin tiltrædelse af den dagsorden, der er foreslået, er indstillet på at gøre noget ved dette problem.

Fremskridtspartiet fremsætter ændringsforslag til finansloven for 1994 om at afsætte de nødvendige midler til opførelse af plejehjem, og her vil socialministeren få en kærkommen lejlighed til at demonstrere, hvor socialt indstillet ministeren er over for de ældre.

Moralsk set kan vi ikke undvære plejehjemspladserne. Vi har en forpligtelse til at sørge for, at de ældste får en tryk tilværelse og ikke skal fare vild i en 65 eller 80 m² bolig eller bo på hospitalsgangene. Vi har råd til at sørge for, at der er plejehjemspladser nok; penge til f.eks. kultur og større broprojekter skal komme i anden række.

På den baggrund var Fremskridtspartiet ikke længe om at gå med som medforslagsstiller til den foreslåede dagsorden. Vi støtter den fuldt ud, og vi er glade for, at regeringen er med. Jeg må sige, at det varsler milde vinde for vores pensionister og ældre, men i samme åndedrag vil jeg også godt sige, at vi har aktiveret og sat vores vindmåler til at følge udviklingen nøje, og vi vil holde ministeren fast både på det, ministeren har sagt i dag, og også på indholdet af dagsordenen.

Finansministeren (Lykkeitoft):

Det forarger mig, hver gang den borgerlige opposition heroppefra prøver uberettiget og uden hold i nogen form for realiteter at påstå, at man straffer pensionisterne ved de reformer, der er gennemført. Det skaber unødigt frygt, og det er ikke sandt.

Jeg vil gerne for en ordens skyld igen repetere nogle afgørende tal i virkningerne af skatte-reform og pensionsomlægning. En enlig folkepensionist i en typisk kommune, som kun har sin folkepension og ATP, får næste år 2.853 kr. mere til sig selv end i 1993. Det er den samlede virkning af de ændringer, der sker; deraf skal vedkommende bruge 200-300 kr. til grønne afgifter. For folkepensionistægter er det lige knap og nap det dobbelte beløb på begge poster, ca. 5.000 kr., hvoraf skal bruges 500 kr. til grønne afgifter.

Det er udtryk for, at den store, brede pensionistgruppe med ikke ret mange ekstra indtægter får et klart og entydigt økonomisk udbytte

af skattereformen. Det kan variere lidt efter kommunerne, men det her er billedet, og det er ikke sympatisk at prøve at sløre det billede, for det skaber unødigt utryghed i tusindvis af hjem.

Når man så siger, at de, der kun har grundbeløbet, får lidt mindre i grundbeløb, skylder man at oplyse dem, der måtte lytte til debatten, om, at et folkepensionistægtepar, der kun har grundbeløbet, er et folkepensionistægtepar med 211.000 kr. i indkomst ved siden af folkepensionen, og det er et folkepensionistægtepar, som alene på den ekstra indkomst får en skattelettelse på 6.000 kr. Det betyder langt mere end de justeringer, der samlet sker af grundbeløbet.

Det er altså fuldstændig vildledende at stå heroppe og sige »... en pensionist, der kun har grundbeløbet og ikke ret meget ved siden af«. Sådan en person findes ikke, for det er pr. definition sådan, at man for at have fået aftrappet alle sine tillæg skal have ganske betydelige indtægter ved siden af folkepensionen, og de indtægter vil typisk være pensionsindtægter og renteindtægter, som får den fulde lettelse af skattereformens trækprocentnedsættelser uden nogen modregning i form af arbejdsmarkedsbidrag. Så her taler vi i virkeligheden om den gruppe i befolkningen, som forholdsmæssigt får det allerstørste udbytte af de reformer, der er lavet, og derfor er det faktisk en meget forkert diskussion.

Så hørte jeg – og det var egentlig det, der foranledigede mig til at tage ordet – hr. Tom Behnkes betragtninger over forsørgerbyrden, og hvad Finansministeriet skulle have skrevet. Jeg vil godt sige, at jeg ikke anerkender relevansen af de såkaldte forsørgerbyrdebetrægtninger, der laves for år 2005, 2015, 2040 visende, at det skulle være et stort problem for samfundet at klare et noget stigende antal ældre, og jeg vil godt forklare hvorfor:

Det er i virkeligheden fuldstændig meningsløst at give sig til at analysere forsørgerbyrden, specielt hvor mange ældre der er. Forsørgerbyrden i vores samfund er summen af de mennesker, vi skal forsørge; det er unge, det er arbejdsløse osv., og det eneste, der er helt afgørende for, om vi kan klare den forsørgerbyrde på så lang sigt, vi snakker om, er, om vi herinde er i stand til at tilrettelægge en økonomisk politik, der kan skabe gang i vækst og beskæftigelse. Hvis vi ikke kan det, og hvis det, vi ta-

[Finansministeren]

ler om et stykke inde i næste århundrede er 500.000 arbejdsløse, har vi et forsørgerbyrdeproblem, men hvis vi kan tilrettelægge den økonomiske politik, der er beskrevet i finansredegørelsen, har vi ikke noget forsørgerbyrdeproblem, også af den grund, at det er ikke nogen naturgiven ting, at ældre mennesker i gennemsnit trækker sig tilbage, når de er 61½ år, sådan som de gør i dagens Danmark. Det er konjunkturbestemt, og det vil folk ikke i en bedre arbejdsmarkedssituation. Problemet bliver såmænd nok snarere det modsatte – se bare om vi, der sidder herinde, har tænkt os at trække os tilbage, før vi er blevet 70, hvis vi ellers kan få lov at blive. Jeg tror i virkeligheden, at man i en mere normal arbejdsmarkedssituation vil opleve, at folk, fordi de er sundere og kvikkere og ikke har haft hårdt fysisk arbejde, vil ønske at blive længere på arbejdsmarkedet, og hvis bare den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder uden nogen form for regelændring rykker sig et par år, er – selv ved en delanalyse – diskussionen om, at det bliver uoverkommeligt at forsørge de mange ældre, fuldstændig meningsløs.

Derfor skal man altså ikke gribe til vanvittige konklusioner på dette område, og man skal slet ikke begynde at diskutere, om vi skal stramme folkepensionens grundbeløb, gøre det indkomstvariabelt, eller hvad nogle har antydnet eller talt om i debatten. Tværtimod skal man holde behårdt fast i, at der er et fundament for folkepensionens grundbeløb, som man kan foretage sin pensionsopsparring oveni, og man skal ikke stramme beskatningen af pensionsopsparring, men tilskynde til, at det stadig væk er en fornuftig ting at have en pensionsopsparring ved siden af – og det har vi præcis sørget for med den skattereform, der er gennemført.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg skal da takke finansministeren for, at han fik tid til at kigge forbi og belære os om, hvad han mener er de faktiske forhold.

Jeg skal ikke blande mig i, hvilken kommunikation man har i rødskifferregeringen, men jeg skal blot anbefale, at finansministeren får sig en snak med den nuværende skatteminister, for det er den nuværende skatteminister, der via Folketingets Skatteudvalg har givet os

disse informationer, og det er dem, jeg forholder mig til. Men det er da muligt, at der er et kommunikationsproblem i regeringen, så jeg vil anbefale, at man enten får det afklaret, eller at skatteministeren eller finansministeren kommer med et nyt svar.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg er meget glad for, at finansministeren har taget del i debatten, og jeg er glad for den redegørelse, som netop er givet, for den bekræfter jo, at den socialdemokratisk ledede regering har benyttet skattereformen og pensionsomlægningen til at drive god gammeldags socialdemokratisk fordelingspolitik. Det vil sige, at man i skjul af en stor pose penge har ændret den forholdsmæssige fordeling til ugunst for de pensionister, der har sparet op selv. Det står tilbage af finansministerens redegørelse, og det er også, hvad jeg har hævdet under debatten.

Finansministeren var inde på et andet meget interessant emne, nemlig spørgsmålet om folkepensionens fremtid, og dér er jeg meget enig med finansministeren, og derfor håber jeg, at finansministeren taler på hele regeringens vegne, når han siger, at det også i fremtiden er muligt – om end måske lidt ambitiøst, men dog muligt – at sikre folkepension til alle, ligesom det er muligt at sikre grundbeløbets værdi og folkepensionens værdi.

Jeg vil gerne høre, om finansministeren taler på den samlede regerings vegne, dvs. også på økonomiministerens og på Det Radikale Venstres vegne, for jeg er tidligere i debatten blevet belært af den radikale ordfører om, at man har ret til at stille spørgsmål og også spørgsmål om, hvorvidt folkepensionen har en fremtid. Den radikale ordfører har også belært mig om, at man ikke skal svare på alle de spørgsmål, oppositionen stiller, så derfor vil jeg høre, om finansministeren vil svare på mine spørgsmål. Mener finansministeren, at det er relevant at stille spørgsmål om folkepensionens fremtid i den nuværende situation? Mener finansministeren som Det Radikale Venstre, at det er en god idé, og mener finansministeren, at det er fremmende for den private pensionsopsparring i samfundet, som vi netop har så hårdt brug for?

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg kan forstå på finansministeren, at folkepensionens grundbeløb nu ligger fast, så der ikke sker yderligere ændringer, og jeg har også forstået, at det er det nye grundbeløb, vi snakker om, altså efter at grundbeløbet er blevet væsentligt reduceret, og jeg skal gerne takke for den oplysning.

Men finansministeren var også inde på, at vi nu skulle lade være med at skabe tvivl om pensionernes fremtid. Jeg ønsker netop ikke at skabe tvivl, men at vores pensionister fuldt ud kender de økonomiske vilkår og ved, hvilke beløb de har med at gøre. Derfor vil jeg gerne bede finansministeren om enten at afkræfte eller bekræfte, at regeringen er på vej med et initiativ om at indtægtsregulere folkepensionen for de over 69-årige. Jeg har nævnt det et par gange fra talerstolen i dag, men det er indtil nu ikke lykkedes mig at få svar fra hverken socialministeren eller Socialdemokratiets ordfører, og jeg skal henvise til forslaget til finansloven, hvori det klart står, at regeringen vil fremsætte et lovforslag om indtægtsregulering af pensionen, og at det skal give en besparelse på 210 mio. kr. Jeg ser frem til, at vi nu kan få klar besked, så vi kan få afsluttet debatten.

Bente Juncker (CD):

Jeg skal gøre det rimelig kort. Jeg vil gerne sige tak til socialministeren for en utrolig fylldig redegørelse, som viser, hvad regeringen har lavet, og hvad regeringen er i gang med.

Jeg vil også gerne sige tak til SF's ordfører, fordi SF har rejst denne forespørgsel, om end det er blevet lidt sent på dagen.

Det gennemgående træk, som fru Lilli Gyl-denkilde så rigtigt sagde, var, at vi herinde lægger rammerne for en aftale, og at det er kommunerne, der fylder dem ud. Derfor er det også utrolig smart at placere denne debat lige op til kommunalvalget. Nu kan enhver borger i dette land udsøge sig den, som vil gøre mest for de ældre, for det står noget skralt til i kommunerne. Når man lægger så megen vægt på, at det er kommunerne, der bestemmer indholdet, er det jo, fordi det altid er os, der får klagerne over det, der laves i kommunerne, og aldrig kommunalbestyrelsesmedlemmerne. Vi føler sikkert alle sammen herinde, at det er os, der får klagerne.

Det gennemgående træk i debatten har været tryghed for de ældre. Jeg er nødt til at sige, at der også er et andet ord, som er vigtigt, når man har med ældre medborgere og i det hele taget personer, som ikke helt kan tage vare på sig selv i alle forhold, at gøre, og det er værdighed. De to ord tryghed og værdighed hører sammen, når man drøfter de ældres problemer, og jeg kan da tilslutte mig mange af de bemærkninger, som andre ordførere er kommet med om det at have tryghed i tilværelsen.

Men det gælder altså også om at give de ældre en form for værdighed, som vi kan være bekendt, og dér mener jeg egentlig, at i den redegørelse, som socialministeren har givet i dag, er der mange elementer og mange muligheder for operationer, som gør, at kommunerne kan se, hvad vi herinde egentlig mener.

Der har været talt en del om plejehjemspladser, og jeg er nødt til at sige, at jeg er glad for, at socialministeren indrømmede, at der ikke er plejehjemspladser nok, og når jeg siger plejehjemspladser, er det plejehjemspladser i gammeldags forstand. Jeg er ikke tilhænger af de nye ældreboliger, for jeg synes, at kommunerne er noget påholdende, når det drejer sig om normeringen. Der står ikke noget om, hvordan disse ældreboliger skal normeres, men jeg mener, at det er kommunernes opgave at normere dem noget bedre, for meget ofte har de, der kommer i de ældreboliger, opgivet det, som er vores første mulighed, som vi herinde har talt om i så mange år, nemlig at de ældre helst skal blive i deres eget hjem. Når de ikke kan det, ryger de over i en ældrebolig eller en plejehjemsplads, hvis der er en sådan, og derfor er de ældre utrolig plejkrævende. Det nytter ikke noget, at man har en masse mekanik om de ældre – overvågningssystemer, og hvad ved jeg – når det, de ældre allerhelst vil have, er personale. Vi må gå i gang med at finde ud af, hvordan vi får kommunerne til at bygge de fornødne gammeldags plejehjemspladser. Jeg er glad for, at det optager en af pindene i den dagsorden, som CD har givet tilslutning til, og som vi om lidt skal stemme om.

Det har været meget moderne at tale om senildemens, og det er også meget nødvendigt, men det er også nødvendigt at udarbejde, hvordan vi dels forsker i det, dels behandler disse personer.

[Bente Juncker]

Jeg er også enig i den gradvise tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og enig med de ordførere, der har været inde på, at vi skal give delpensionen et pift fremad. Den har ligget lidt for meget gemt bort; lad os give den et pift og se, hvad der kan komme ud af det!

Jeg var glad for, at finansministeren kom i salen og fik præciseret, hvordan tingene ser ud. Det kan undre mig at høre, hvordan Venstre og De Konservative nu, hvor de er i opposition, rigtig kan klare alle tingene. Jeg bliver nødt til at sige, at de har siddet 10 år med ansvaret, og jeg ved, hvordan de har været at forhandle med, og hvordan vi har måttet trække dem rundt for at få dem til at gøre noget. Lad mig nævne én ting: anken af beslutning om hjemmehjælp. Det har taget utrolig lang tid, og det har vi talt om for dagsordenen siden, og nu er det så denne regering, der har fået sat skub i det og fået gang i tingene. Til foråret får vi så også lavet den lille ting, som CD har været så utrolig glad for, og som vi i sin tid foreslog i et utrolig snørklet forslag, som vi heller ikke selv var så glade for.

Hvad så? Nu har vi drøftet, hvordan de ældre har det i dag, og hvordan vi skal behandle dem i morgen, men vi bliver også nødt til at se lidt fremad, for den ældregruppe, der kommer, kræver andre løsninger end dem, vi har her.

Jeg har bemærket alt i ministerens tale, og det er fint, at der er olde-koller og alle de moderne ting, men der kommer en utrolig forkælet generation, nemlig 68'erne. De vil både være vanskelige, krævende på en anden facon og forlange helt andre løsninger. Den generation bliver vi nødt til at tale om, for jeg tror egentlig ikke, at disse løsninger duer dér.

Når man ser det fra den aldersklasse, som vi næsten alle sammen er i nu, så er der en 10, 15, 20 år til pensionen, og når man så ser, hvordan det foregår i kommunerne i dag! Man kan ikke lide at sige, at man ikke selv synes om det, og at man ikke selv kunne tænke sig den form for beboelse og pleje; nu stryger de kagen til kaffen hveranden dag, som fru Lilli Gyldenkilde var inde på. Jeg tror, der skal sættes nogle helt nye normer op. Der skal være nogle helt nye tilbud, og så synes jeg ikke at vi skulle have en ældreredegørelse, før vi har fundet ud af, hvordan vi lidt langsigtet skal gøre det, for i de år; jeg har været her, har vi sagt det samme, foreslået de samme løsninger og brugt de samme ord; det er også derfor, min tale ikke er så lang.

Jeg synes, det kunne være spændende at se fremad og se på, hvad vi skal gøre med de vanskelige 68'ere, når de kommer til, for det kan vi roligt begynde at tænke på.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg synes, jeg ville tage en kort bemærkning, selv om klokken er mange, for det er jo ikke så ofte, at jeg er enig med fru Bente Juncker, så jeg synes, det skal bemærkes, når jeg er det.

Jeg bemærkede, at fru Bente Juncker sagde, at hun hellere ville have de gammeldags plejehjem end de nye ældreboliger med hvad deraf følger, fordi der ikke er det personale osv., der skal være. Det vil jeg gerne takke for, for det er rart nok at høre, for jeg er nemlig enig. Vi har brug for nogle ganske almindelige plejehjem, og de må godt være gammeldags i den forstand, at de må ligne plejehjem fra tidligere, bare ikke fysisk, men med det personale, der skal til for at passe gamle mennesker. Det var det ene.

Det andet er, at socialministeren har lavet en fortrinlig rapport, som hedder »Sociale Tendenser«, som man egentlig godt kan blive klog af at kigge i. Der står, at man fra 1992 til 1994 regner med at få ca. 7.000 flere ældre beboere i ældreregnede lejligheder. I denne forøgelse ventes mere end 2/3 at være 80 år eller derover. Efter mit hoved siger det sig selv, at det er en fejlurdering at bygge disse ældreboliger til folk over 80 år, når det, der er brug for, er plejehjemspladser. Der står videre på den side, at nu regner kommunerne med 1.800 færre plejeadsler end det, man planlagde for to år siden; der er god brug for at planlægge plejeadsler.

(Kort bemærkning).

Bente Juncker (CD):

Jeg er meget enig med fru Lilli Gyldenkilde i det, og hvert eneste sted, man kommer, er det de rigtige plejehjem fra gamle dage, som folk vil have, for der er forskel på ældreboliger. Et plejehjem er et plejehjem, og dér kan man få kost og logi, men ældreboliger er noget andet. Dér skal man betale indskud, have gardiner, have sit eget indbo med, og man skal betale, når man er død, for så skal der gøres i stand. Det er noget helt andet, og jeg er enig med fru

[Bente Juncker]

Lilli Gyldenkilde i, at det er forfejlet, at man bygger flere af dem. Det er plejehjemmene i gammeldags forstand, folk sukker efter – også de pårørende.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg synes, det er lidt forfriskende, at vi får denne lille debat, som jeg skal gøre mit til ikke bliver længere end mine to minutter. Jeg vil godt sige, at det, der skal til, er en samtale mellem boligministeren og socialministeren, for får kommunerne de samme vilkår at bygge plejehjem på, som de har for at bygge ældreboliger, vil de vælge nogle flere plejehjem i stedet for nogle flere ældreboliger.

Dorit Myltoft (RV):

Som medlem af den danske delegation har jeg netop i Interparlamentarisk Union været med til at drøfte ældreforsorg og ældrepolitik på verdensplan. Det gjorde et stort indtryk på mig, da flere af de afrikanske parlamentarikere fra talerstolen kunne berette om deres problemer med at sikre en ordentlig alderdom for et stigende antal ældre, når familiestrukturen er under forandring og en offentlig omsorg endnu er i støbeskeen. I modsætning hertil fortalte parlamentarikere fra f.eks. Iran og flere af landene i Fjernøsten, at her var omsorgen for ældre et familieanliggende.

I Danmark må vi konstatere, at der er en høj grad af forventning om, at offentlige serviceydelser i vidt omfang erstatter den hjælp, som tidligere blev ydet af familiemedlemmer. Det er det forventningsniveau, som forespørgselsdebatten i dag i al væsentlighed drejer sig om.

Socialkommissionen har udgivet et belysningsmateriale, og rapporten hedder: »De ældre«. Socialkommissionens egne konklusioner af rapporten har vi til gode 14 dage endnu. Jeg vil i dag på vegne af Det Radikale Venstre komme med vores holdning til problemområdet; siden får vi vel lejlighed til at forholde os til Socialkommissionens konklusioner.

Jeg vil tillade mig at citere fra rapporten »De ældre«, side 169 og 170, kapitlet »De ældres aktive tilværelse«:

»De fleste ældre er således i en situation, hvor de må omdefinere deres rolle i samfundet.«

Og længere fremme i teksten:

»Alderdommen er således i dag en periode, hvor man endnu har mange menneskelige og fysiske ressourcer. Den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder i Danmark er for kvinder 60½ år og for mænd 62½ år. De fleste har dermed ca. en tredjedel af deres voksentilværelse tilbage ved tilbagetrækning fra arbejdslivet. Både for samfundet og for den enkelte er det derfor vigtigt, at man også i denne periode af livet deltager i det almindelige samfundsliv alt afhængigt af ens personlige ressourcer.«

Og det sidste citat:

»Det synes således at være vigtigt for den enkelte også i alderdommen at have en rolle, gennem hvilken man yder sit bidrag til gavn for andre end én selv.«

Det er ikke tilfældigt, at jeg som radikal netop falder over disse citater, for med det menneskesyn, som er grundlaget for radikal stiltingtag, betragter jeg dette med, hvordan man kan være til gavn, som den største udfordring til at finde ud af, hvilke rammer det offentlige kan sætte op for at forbedre de ældres vilkår.

Vi kan ikke forhindre, at alderdommens skavanker og gebrækkeligheder sætter ind, men vi kan lindre smerten. Vi kan ikke forhindre sorg og smerte i en livslang tilværelse, men vi kan værne om den enkeltes værdighed. Vi kan ikke forhindre, at kræfterne slår mindre og mindre til, men vi kan yde hjælp og omsorg, når kræfterne svigter.

Men vi skal forhindre, at et menneske føler sig kørt ud på et sidespor blot på grund af en fødselsdag.

Jeg blev helt fascineret af den konstatering i rapporten, at vi taler om en livsperiode, der for de fleste er en tredjedel af en voksentilværelse. Det får begrebet »livslang uddannelse« sat i et nyt lys og er et hidtil nedprioriteret aspekt i debatten. Men ikke desto mindre ses der rundt om mange tiltag for ældre i foreningslivet og inden for folkeoplysningens rammer.

Ældreomsorg er et kommunalt anliggende, og det kommunale selvstyre skal respekteres. Men naturligvis skal Folketinget diskutere de overordnede retningslinjer og afstikke nogle rammer, der kan anspore det kommunale arbejde.

Som led i den kommunale beskæftigelsesindsats er der afsat flere ressourcer på ældreområdet. Dette skal ses sammen med, at hjem-

[Dorit Myltoft]

mehjælp er et nødvendigt og vigtigt omdrejningspunkt. Men behovet for hjemmehjælp er individuelt, og derfor skal hjælpen tilrettelægges sådan, at den netop tilgodeser de individuelle behov.

Tidligere var hjemmehjælp alene praktisk bistand i hjemmet, men som debatten folk og folk imellem har vist, er der ændrede forventninger.

Man kan anskue behovet for hjælp på følgende måde:

Hvor selvhjælpen er man til den personlige hygiejne? Hvor selvhjælpen er man til at sørge for sin egen kost, at holde sin bolig? Hvor mobil er man? Hvad med syn og hørelse? Formår man at forvalte egne økonomiske og juridiske anliggender, herunder bl. a. kommunikationen med offentlige myndigheder?

Alt dette stiller ændrede uddannelseskra-
v til dem, der skal yde hjælpen.

For mig bliver konklusionen, at de øgede ressourcer, de nye social- og sundhedsuddannelser og aktiviteter under folkeoplysningsloven giver gode muligheder for at imødekomme de ældres ønsker og behov for servicefunktioner og aktivitetstilbud.

I ungdomsuddannelserne og ved aktivering af de ledige taler vi om individuelle handlingsplaner. Måske kunne det samme tankesæt overføres til ældreområdet, når den fornødne hjælp skal tilrettelægges.

Men der er også flere og flere mennesker med et egentligt plejebehov. Det er vigtigt målrettet at få sikret det nødvendige antal pladser til de meget plejekrævende mennesker.

Da jeg var barn, var det bedsteforældrene, som var de gamle. Nu er det faktisk oldeforældregenerationen, som vi taler om. Det er mere hverdagsagtigt og livsnært at have dette for øje.

Sluttelig vil jeg sige tak til ministeren for en fyldig redegørelse til debatten i dag.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg er meget nysgerrigt anlagt, og derfor vil jeg endnu en gang forsøge at få rede på, hvad Det Radikale Venstres holdning og politik er i forbindelse med spørgsmålet om folkepensionens fremtid.

Jeg har forstået, at Det Radikale Venstre gerne vil stille spørgsmål og forbeholder sig ret

til det. Det er jeg helt enig i; det har Det Radikale Venstre ret til. Men det er vel også rimeligt, at vi andre så prøver at finde ud af, hvad Det Radikale Venstres politik er i forhold til de her rejste spørgsmål?

Og jeg vil altså gerne vide: Hvad er Det Radikale Venstres ambition og politiske mål for så vidt angår folkepensionens placering i fremtiden? Hvad kan pensionsopparerne, hvad kan pensionisterne regne med? Er der efter Det Radikale Venstres mening plads til at arbejde for, at der fortsat er lige og almindelig adgang til at få en folkepension for alle også i fremtiden? Og er det et radikalt mål at søge at bevare folkepensionens værdi, også for fremtidens pensionister?

Det er faktisk temmelig vigtigt, ikke bare for os herinde, men nok så meget for pensionisterne og pensionsopparerne at få klarhed på. For Det Radikale Venstre – om vi kan lide det eller ej – betyder jo sådan set temmelig meget for, til hvilken side beslutningerne falder ud her i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Dorit Myltoft (RV):

Over for fru Pia Christmas-Møller vil jeg gerne gentage, hvad jeg sagde tidligere i dag, nemlig at Det Radikale Venstre fastholder en fast folkepension til alle. Men derefter må jeg sige, at vi er parat til at diskutere hele finansieringen af den ældre befolkning, vi får. Og i den forbindelse forventer vi egentlig at kunne diskutere de konklusioner, Socialkommissionen kommer frem med på baggrund af den rapport, som jeg refererede til tidligere.

Lysholm Christensen (KRF):

Først vil jeg takke ministeren for en meget fyldig besvarelse. Jeg kunne forestille mig, at det var en ren fornøjelse at være minister og kunne opremse så mange gode initiativer, som er sat i værk, og flere, som er på vej. Der er virkelig en hel del i gang på området.

Regeringens politik følger jo på bedste måde i forlængelse af den ældrepolitik, som er ført i dette land de senere år. Der blev også sat noget i gang under den tidligere regering, og nu er det fortsat. Meget er sket, og mere er på vej. Jo, der er egentlig en hel del godt at sige om ældreforsorgen i Danmark.

[Lysholm Christensen]

Der er et stigende antal ældre, ved vi. Vi lever længere, og der er flere medborgere, som opnår en meget høj levealder. Og det giver os nogle nye udfordringer rent politisk. Der er også nogle store grupper, som slipper arbejdsmarkedet tidligere, end man gjorde førhen, og dermed er der stadig væk nye udfordringer til ældrepolitikken, som vi må tage op. Det stiller krav til både økonomien, boligsiden og ikke mindst den menneskelige omsorg som faktor i politikken.

De ældres situation er meget forskellig, og det gælder både med hensyn til helbred, selvhjulpnehed, boligforhold og økonomi. Derfor er det vigtigt med en meget bred vifte af tilbud, så man kan imødekomme de ældres behov. Jeg tror, det er vigtigt, at man gør sig klart, at ældrepolitik ikke er noget, der kan sættes på en enkel formel. Der skal være mange forskellige tilbud, som imødekommer de forskellige behov, som de forskellige grupper har.

Det er vigtigt, at vi har lagt det ud til kommunerne at fastlægge det lokale serviceniveau, dog inden for en overordnet ramme, som er fastlagt her fra Folketingets side, naturligvis. Men ude i kommunerne kender man jo bedst til de lokale behov, ved, hvilket behov der er for boliger, og hvor stort serviceniveauet skal være efter den sammensætning, som de ældre har netop i den kommune.

Jeg vil ikke opremse en hel masse forhold i ældrepolitikken. Det er gjort af andre – og som sagt er ministerens indlæg jo et helt katalog i så henseende – så jeg vil samle mig om nogle få punkter.

Først lidt om boligforholdene. Med vedtagelsen af ældreboligloven i 1987 er der blevet bygget mange gode boliger til ældre og handicappede – boliger, som imødekommer de behov, der måtte være, både hos dem, der er selvhjulpne, og dem, der er afhængige af pleje.

Men ikke alle problemer er løst endnu. Den ældrepolitik, som i nogle år blev ført under overskriften »længst muligt i eget hjem«, blev ført for vidt. Det lød som et vældig fint slagord, da denne politik blev lanceret, og det var også vældig fint for de selvhjulpne. Men den blev drevet for vidt, for lovgivning og tilskudsordninger og kassetænkning ansoprede til bygning af boliger, som mere tog hensyn til økonomien end til de ældres behov.

Derfor er der nok opstået et efterslæb, og det er det, der også giver næring til den debat, vi har haft her i dag, med en efterlysning af nogle gode gamle plejehjem, eller hvad man nu kalder det.

Nu er det jo ikke et spørgsmål om, hvad man kalder disse boliger, men det er et spørgsmål om, hvad de indeholder, og hvilken omsorg, hvilke menneskelige ressourcer der er til rådighed i bygningerne til pleje af de ældre.

Så når man siger, at vi skal have plejehjemspladser igen, er det forhåbentlig ikke noget med 10 kvadratmeter og toilet på gangen. Moderne plejehjem, som vi nu ynder at kalde det, kan jo udmærket indrettes, så de dækker de behov, som de ældre har.

Derfor er der også grund til at forvente sig meget af de initiativer, som regeringen har taget på området – nogle initiativer, som bl.a. er en følge af et frugtbart samarbejde mellem socialministeren og boligministeren.

Jeg vil fremhæve decentraliseringen af det støttede byggeri. Desuden bliver det nu billigere for kommunerne at bygge ældreboliger, idet den kommunale grundkapital nedsættes fra 13 pct. til 7 pct. af anskaffelsessummen, og staten dækker 80 pct. af ydelsesstøtten. Det tror jeg er et meget vigtigt initiativ i retning af en løsning på dette problem.

Men så må det også siges til dem, der skal skal tegne bygningerne og indrette dem, at der skal tages hensyn til, at bygningerne virkelig dækker de behov, som de ældre har.

I den forbindelse tænker jeg specielt på behovet for socialt fællesskab. Det er nok her, det svigter mange steder. Boligerne ligger for isoleret i forhold til hinanden. Man sidder ene og alene hver for sig i en udmærket bolig, men uden social kontakt, uden den afveksling i dagligdagen, der ligger i, at nogen kommer forbi og man kan få en lille snak. Mange er ikke så selvhjulpne, at de kan bevæge sig frit rundt i området, så det er vigtigt, at det sociale behov bliver dækket, bl.a. i kraft af at bygningerne ligger fornuftigt i forhold til hinanden. Der skal være let adgang til servicearealer og aktiviteter, og dermed er det jo altså ikke et spørgsmål om, hvad man kalder boligen, men hvordan den er indrettet, og hvilken service der er i den, hvilken hjælp der er til rådighed for de ældre.

[Lysholm Christensen]

Vi har mange gode boliger til de ældre, men der er stadig væk nogle udækkede behov. Der er også mange private boliger, som ikke er up to date med toilet og bad osv. Der er der også et behov.

Dernæst skal jeg lige nævne den nye mulighed for at indrette bofællesskaber – olde-koller, som man kalder det – en spændende nyskabelse. Jeg håber meget, at mange vil udnytte denne mulighed, og dér tænker jeg både på den mulighed, der ligger i, at man kan flytte sammen i en stor lejlighed eller i et hus, og også på den 3-årige ordning, som går ud på, at man kan bygge kollektive bofællesskaber med offentlig støtte; både almennyttige boligselskaber kan gå ind i det, og private organisationer har mulighed for at udnytte denne ordning. Det er virkelig spændende, om der er nogen, der vil gå ind i dette her; jeg håber det meget.

Det næste hovedområde, jeg vil nævne, før taletiden udløber, er de svageste ældre og deres behov. Der er virkelig behov for noget mere hjemmehjælp mange steder, og det har regeringen også et bud på. Kommunerne kan de næste to år få refunderet 50 pct. af væksten i lønudgiften til personale på ældreområdet. Det tror jeg vil give et nødvendigt løft, og vi kan få beskæftiget nogle mennesker, som går ledige. De kan få et meningsfuldt arbejde på et område, hvor der virkelig er behov for en ekstra indsats.

Vi ved også for lidt om behovet hos de rigtig svage, og det bliver der nu sat en undersøgelse i gang af. Det bliver undersøgt, hvor behovet ligger, sådan at vi kan bruge ressourcerne bedst muligt. Det venter vi os også en del af.

Derudover mangler der plejehjemspladser til ældre, som udskrives fra hospital. Så sent som i går blev jeg ringet op af en datter, som var meget fortvivlet på sin mors vegne. Der var ingen plads til hende nu, nu hvor hun skulle udskrives fra hospitalet, og hun kunne da ikke klare sig selv derhjemme. Også her er der et behov, som skal dækkes.

Senildemente er et andet stort problem. Gruppen består af ca. 50.000, og her stilles særlige krav både til bolig og ikke mindst til pleje. Mange familier gør en fremragende indsats her i form af pleje af demente familiemedlemmer. De har behov for aflastning, for hjælp til at klare opgaven. Hvis de selv har kræfter til at klare det en tid endnu, er det vigtigt, at de

får den støtte, de har behov for. Det er vi også opmærksomme på i regeringen, og der kommer nogle initiativer på området.

Så alt i alt synes jeg, der er grund til at glæde sig over den ældrepolitik, vi har i Danmark. Det står ikke så ringe til, som man kunne få indtryk af ved at lytte til debatten her i dag.

Overskriften for det fremtidige arbejde må være, at der er tryk på de ældre, og at vi bygger på et fleksibelt system, der imødekommer de meget forskelligartede behov, som de ældre har.

Socialministeren (Karen Jespersen):

Jeg synes, at man på baggrund af den debat, vi har haft her i dag, må konstatere, at der ikke er grundlæggende uenighed om ældrepolitikken i Danmark, men egentlig tværtimod en ret bred overensstemmelse. Jeg synes, de spørgsmål, der har været til debat, har været delspørgsmål, vi jo også har klaret hen ad vejen. Det er ikke sådan, at vi er blevet enige, men jeg har ikke oplevet dem som en uenighed, der lå som en paraply over hele vores holdning til ældrepolitikken.

Jeg vil egentlig kun lige gøre en bemærkning om plejehjem og spørgsmålet om, hvorvidt de skal bygges efter den ene eller den anden paragraf, som fru Lilli Gyldenkilde også rejste. I den sammenhæng har jeg været meget glad for nogle af de tilkendegivelser, der er kommet fra fru Lilli Gyldenkildes partifæller ude omkring i kommunerne, hvor jeg egentlig oplever, at de har samme holdning som den, jeg har givet til kende, nemlig at det er indholdet af den institution, vi står med, der er det afgørende.

Formanden for Socialudvalget i Svendborg, Vagn Aage Andersen fra SF, slår til lyd for og kalder det, de i dag bygger i Svendborg efter ældreboligloven og bistandsloven, for plejehjem. Han roser det meget og er meget glad for det og siger, at det er det, vi har brug for. Det samme gør Villy Søvnald fra Kolding, der også taler om, at man udbygger plejehjemmene derovre, og det er det, jeg kalder moderne plejehjem.

Mit håb er derfor, at vi kan blive enige om at definere, hvad er det, vi vil have, og så blæse på, om det er efter den ene eller den anden paragraf. Vi skal gå efter det, vi er enige om vi har brug for noget mere af, og så sørge for, at det er det, kommunerne bygger, og have en el-

[Socialministeren]

ler anden sikkerhed for, at det sker. Det tror jeg bliver til gavn for de ældre, fordi de så får dækket de behov, de har, og vi kan dermed stoppe den lidt frugtesløse debat om, hvorvidt det er efter den ene eller den anden paragraf.

Egentlig synes jeg også, at debatten her i dag har peget i retning af, at vi har bøjet os mod hinanden, både de, der har stået hårdt på ældreboligloven, og de, der har stået hårdt på plejehjem efter den gamle § 79. Det ville jo egentlig være dejligt, hvis det kunne ende med, at vi mødtes til gavn for de ældre.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Det lykkedes desværre ikke at få den socialdemokratiske ordfører til at bekræfte, at man fortsat vil opretholde delpensionen og forbedre den som et led i den samlede pakke til at sikre en glidende og fleksibel tilbagetrækning fra arbejdslivet.

Jeg så meget gerne, om ministeren så ville garantere os, at delpensionen ikke er i fare.

(Kort bemærkning).

Eva Kjer Hansen (V):

Jeg vil gerne sige tak for diskussionen her i dag. Jeg tror da, at socialministeren har delvis ret i, at der er enighed om de store træk i ældrepolitikken, i hvert fald når vi siger, at vore ældre skal have det bedre, og udbudet af ældreboliger og lignende forøges.

Men jeg må sige, jeg er særdeles skuffet over, at socialministeren ikke har villet svare på nogle af de mange spørgsmål, vi har rejst under debatten. Og jeg vil gerne benytte anledningen til at lægge dyb afstand til det opgør med bloktilskudsmodellen, som rødskløverregeringen nu har startet med indførelse af refusion på en lang række områder.

Vi tror i Venstre på, at det er i kommunerne, man bedst kan føre ældrepolitikken. Det er dér, opgaverne skal være, det er dér, ansvaret skal være for at få det bedste resultat.

Jeg undrer mig meget over, at ministeren f.eks. ikke har villet svare på, hvorfor bevillingen på de 15 mio. kr. til de senildemente ikke for længst er blevet omsat i aktiviteter.

I særdeleshed savner jeg et svar på, hvordan de økonomiske vilkår bliver i fremtiden for vores folkepensionister, særlig mit spørgsmål om

indtægtsregulering af folkepensionen for de over 69-årige. Det fremgår af forslaget til finansloven, og jeg vil så forfærdelig gerne i dag have bekræftet eller afkræftet, hvorvidt det lovforslag kommer.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal gøre det forholdsvis kort. Jeg skal blot sige, at jeg er enig med socialministeren i, at der er blevet bøjet mod hinanden i dag. Men det problem står tilbage, at vi altså nu stemmer om, at vi skal have nogle flere plejehjemspladser. Det er det, partierne er enige om at vi skal have, og jeg går ud fra, at vi så også får drøftelser af, hvordan vi sikrer det. For SF's vedkommende vil vi i hvert stille forslag i forbindelse med behandlingen af finanslovsforslaget til, hvordan vi eventuelt kan gøre dette her. Det kan godt være, at den model ikke bliver valgt, men vi vil i hvert fald prøve at følge dette her op.

Men jeg bliver nødt til at sige til socialministeren, at uanset hvad bl.a. Villy Søvnalovre i Kolding siger, er meningen med dagsordenen, at der skal være en vifte af tilbud til pensionisterne. Det skal være muligt at få ældrebolig og plejehjemsplads og være i eget hjem længst muligt, mens man får den bistand, man skal have. Det er jo det, der står i denne dagsorden, som det har stået i flere tidligere.

Når ministeren siger, at det er lige meget, om disse plejehjemspladser bliver bygget efter den ene eller den anden lov, er jeg for så vidt enig, bortset fra at jeg vil være sikker på, at vi får de plejehjemspladser. Det tror jeg såmænd også at socialministeren vil, men hun holder altså ihærdigt fast i én model, hvor jeg dog siger: Lad os prøve at overveje om vi ikke kan tillempe dem hinanden, så kommunerne har et reelt valg mellem, hvad de vil gøre, om de vil bygge efter den ene eller efter den anden lov. Det ville jeg gerne understrege her mod slutningen af debatten.

Vi har haft en god debat om de emner, der er ridset op i dagsordensforslaget; lad os så også prøve på at få det bedste mulige ud af det, at vi har bøjet os mod hinanden.

Socialministeren (Karen Jespersen):

Hvad angår pengene til de senildemente, havde jeg sådan set svaret, at når vi ikke er kommet længere, skyldes det, at vi mangler

[Socialministeren]

nogle oplysninger. Vi mangler simpelt hen nogle informationer for at kunne komme videre for de kommuner og de organisationer, vi arbejder sammen med vedrørende dette projekt. Jeg kan ikke se nogen som helst anden grund til, at vi ikke skulle være kommet længere med det. Men faktisk synes jeg, at vi er nået et meget godt stykke ad vejen, og at der bliver sat mange velfungerende ting i gang.

Hvad angår finanslovsforslaget, bliver det forhandlet af finansministeren i øjeblikket, og derfor vil jeg ikke komme nærmere ind på det.

Det samme gælder spørgsmålet med delpensjonen, hvor der kommer et samlet udspil.

I øvrigt var jeg meget glad for fru Lilli Gyldenkildes afsluttende bemærkninger om plejehjemmene.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 10 af Lilli Gyldenkilde (SF), Grete Schødt (S), Pia Christmas-Møller (KF), Eva Kjer Hansen (V), Tom Behnke (FP), Bente Juncker (CD), Dorit Myltoft (RV) og Lysholm Christensen (KRF) (se foran)

vedtoges enstemmigt med 102 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Første næstformand (Ivar Hansen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlemmer af Folketinget Lotte Henriksen (S), Ahlmann-Ohlsen (KF), Hanne Severinsen (V), Riishøj (SF), Annette Just (FP), Peter Due-toft (CD), Lone Dybkjær (CD) og Ole M. Nielsen (KRF) har meddelt mig, at de ønsker til ministeren for udviklingsbistand at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvad kan regeringen oplyse om status for dansk Øststøtte og om sine planer for Øststøttens fremtidige sigte og struktur herunder den administrative tilrettelæggelse, forholdet til modtagerlandene og samspillet med international Østbistand?«

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Forsvarsudvalget (2/11 93):

Udtræder: Svend Aage Jensby (V)

Nyt medl.: Kirsten Kimø (V)

Miljø- og Planlægningsudvalget (2/11 93):

Udtræder: Hanne Severinsen (V)

Ny stedf.: Filt Jensen (V)

Retsudvalget (2/11 93):

Udtræder: Svend Aage Jensby (V)

Nyt medl.: Kirsten Kimø (V)

Skatteudvalget (2/11 93):

Udtræder: Svend Aage Jensby (V)

Nyt medl.: Kirsten Kimø (V)

Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik (2/11 93):

Udtræder: Svend Aage Jensby (V).

Nyt medl.: Kirsten Kimø (V)

Udvalget for Forretningsordenen (3/11 93):

Udtræder: Ritt Bjerregaard (S)

Nyt medl.: Pia Gjellerup (S)

Udtræder: Gade (SF)

Nyt medl.: Rahbæk Møller (SF)

Udtræder: Mejdahl (V)

Nyt medl.: Thor Pedersen (V)

Udtræder: Inge Dahl-Sørensen (V)

Nyt medl.: Pia Larsen (V)

Udtræder: Ahlmann-Ohlsen (KF)

Nyt medl.: Flemming Hansen (KF)

Kulturudvalget (3/11 93):

Udtræder: Jørn Jespersen (SF)

Nyt medl.: Birthe Hansen (SF)

Udtræder: Birthe Hansen (SF)

Ny stedf.: Jørn Jespersen (SF)

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 10. november 1993 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvide til den dagsorden, der er oplået i salen.